

כתיבת קריאת... משה מברכה... המנהיגים הגדולים... חכם ונבון... המנהיגים הגדולים... חכם ונבון...

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

גליון מספר 454

הוצגה ע"י בנים הנה"צ
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדין

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, א' בתמוז התשע"ב. מסכת נדה דף לא - דף לו

דף לא ע"א

א) גמ', שלשה חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון. כתב העיון יעקב (עין יעקב), דיש ללמוד מכאן מוסר השכל, שילך אדם ממדרגה למדרגה, בתחילה במדור התחתון, ואחר כך לאמצעי, ואחר כך לעליון, ולא שיהיה אדם רץ ומהדר אחר עושר וגדולה תכף במדור העליון לפני גדולים ממנו, וכך הוא מדת צדיקים, מתחילתן יסורין וסופן שלווה, עד שאחריתן יגעה מאוד. ועיין מה שביאר עוד.

ב) גמ', מאי קרא וכו' רקמתי בתחתיות ארץ. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות) דמדמה יצירתו בבטן אמו, לזרע הנורע בארץ, דתחילת ריקומו בתחתיות ומתגדל ועולה למעלה עד גמרו, כך הוא יצירת הולד, עולה ממדור תחתון לאמצעי ומאמצעי לעליון עד יום הלידה. וכעין דבריו ביאר העץ יוסף (עין יעקב), דהרחם צר מלמטה ורחב מלמעלה. ובג' חדשים הראשונים שהוא קטן מאוד, הוא במדור התחתון אשר שם מקום יצירתו. ואחר שהוא נתרבה ונתגדל, וצר לו המקום, עולה למקום יותר רחב, כצמח השדה הנתון במעמקי ארץ ומתחתיו יצמח ועולה מעלה אחר מעלה עד הגיעו אל פי הארץ, ומשם מתגלה ויוצא ובא אל העולם.

ג) רש"י ד"ה קשה לאשה, לא ידענא למאי. ובהגהות היעב"ץ ביאר, דלפי שהולד במדור תחתון ונדרקת משנים, וגם קשה לולד משום הדוחק ובאמצעיים הולד כבר נמלט מכך, אבל האשה האם שלה נמשכת עם הולד עד שיתיישב במדור העליון ומצאה לה מנוח, ואז טוב לשניהם.

ד) גמ', המשמש מטתו ליום תשעים כאילו שופך דמים. ברש"י ד"ה ליום תשעים כתב, לשליש ימים הוא חיותו. והמגן אברהם (אורח חיים סימן רמ סק"ה) כתב, דהוי שופך דמים משום דאפשר שימית הולד. והערוך לנר כתב, דשופך דמים ממש לא הוי, משום דישאל אינם מצווין על העוברין. וכתב, דיש לבאר דדעת המגן אברהם דקרי ליה שופך דמים, משום דאיסור מיהא איכא להרוג העובר.

ה) גמ', מנא ידע. כתב הערוך לנר, דאף דתנן לעיל (ל), המפלת ליום מ' והמפלת ליום מ"א, דמשמע שאפשר שתחשוב ותדע מתי נתעברה, מכל מקום, על פי הרוב אינו יודע לחשב. ועוד כתב, דיש ליישב על פי מה שכתב בחידושי הרשב"א, דהמפלת ליום מ"א חוששת לנדה, כיון שאינה יודעת אם קלט הזרע ביום הראשון השני או השלישי, ואם כן פריך דלא די שיפרוש ביום אחד אלא צריך לפרוש בג' ימים. והקשה, דהא מכל מקום יש לה סימן על ידי הכרת העובר שהוא לג' חדשים, וכדאמרין לעיל (ח), ואם כן, שפיר אמרינן דהמשמש מיטתו ביום שהגיעה להכרת העובר כאילו שופך דמים, דוואי אפשר להכיר זאת, דהא אמרינן לעיל (שם), דמשהוכר עוברא, דיה

שעתה.

ו) גמ', שלשה שותפים יש באדם. ביאר הבן יהוידע, דזה רמוז נמי במילת "אדם" "א" דהיינו הקב"ה שהוא אחד ויחיד בעולמו, ואותיות "דם" עולה בגימטריא כמנין אב אם.

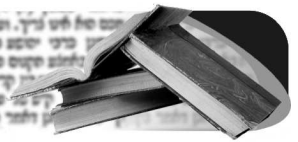
ז) גמ', שלשה שותפים וכו'. בסוגיין מבואר דהקב"ה נותן בו תשעה דברים ואביו חמשה ואמו ארבעה. אמנם בתוס' בזבחים (ט:): בד"ה קל וחומר כתבו, דהקב"ה נותן בו עשרה דברים והוי כנגד שניהם. ולכאורה צריך עיון הא שניהם יחד לא הוו אלא תשעה, אמנם התוס' בבבא בתרא (קיא.) ד"ה קל וחומר כתבו, דהקב"ה נותן בו כנגד שניהם, ואתי שפיר דהא בסוגיין מבואר דהקב"ה נותן בו תשעה, ושניהם יחד נמי הוו תשעה. ובהגהות הגר"א (אות א), וכן בשאילתות (פר' יתרו סימן נו) הוסיפו, גבי אשה, דם. ואם כן באשה נמי הוי חמשה. ובעין יעקב הוסיף, בהני דברים שהקב"ה נותן, דעת בינה והשכל, ואם כן, הוי עשרה. וכתב הערוך לנר דבזה אתי שפיר מה שכתבו התוס' בזבחים (ט:).

ח) גמ', אביו מזריע לובן ממנו עצמות וכו' ואמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר וכו'. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דמתבאר בכך מה שאמר לבן ליעקב "אך עצמי ובשרי אתה" דהיינו שהיה קרובו מצד אביו יצחק, שממנו עצם, ומצד אמו רבקה שממנה בשר.

ט) גמ', רוח ונשמה. כתב הערוך לנר, דהא דלא חשיב נמי נפש, משום שנפש הוא נפש החיוני והם הם מאי דחשיב, ראיית העין ושמיעת האוזן ודיבור פה, אבל רוח ונשמה הם המעלות היתרות על חיי המדבר. וכתב, דהא דלא חשב נמי חושים נוספים כגון ריח, טעם ומישוש, דיש לומר דנקט דוקא שמיעה וראיה שהם החושים יותר שמביאים האדם להיות מבין ומשכיל.

י) גמ', מאי דכתיב עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר. ביאר הערוך לנר, דאתי לפרושי מהו הכפל "גדולות" ו"נפלאות", דהיינו דגדולות הוו מעשי הקב"ה בדרך הטבע, ונפלאות מה שיוצא חוץ לטבע, וכדכתיב במצרים "בכל נפלאותי אשר אעשה בקרבך", וביאר, דקשיא לגמ' מאי דכתיב "עד אין מספר", הרי הקב"ה לא מרבה בדברים שהם שינוי הטבע. ופירשה דנפלאותיו נעשים בתוך הטבע, שהרי על פי הטבע מה שפיו למטה אינו משתמר ונופל, והקב"ה צר האשה כן, והולד משתמר עד עת לידתה, והוי שינוי הטבע בתוך הטבע, והוה "נפלאות עד אין מספר" שמפליא לעשות כן בכל עיבור ולידה, וכן גבי גשמים. ועיין שם.

יא) גמ', אדם נותן זרעונים בערוגה וכו' צבע נותן סמנין ליורה וכו'. ביאר בחידושי חתם סופר, דהזרעונים אינן מתערבין כלל וכל אחד עולה למינו, וההיפך בצבעים שהם מתערבים ומתחדש מהם צבע אחר, אבל שיהיה

הדרג היומיומי

מסכת נדה דף לא

א בתמוז התשע"ב

מעורב ואינו מעורב כמו כאן שמסודר כל אחד במקומו, שחור בעין, וצפרנים ושערות כל אחד במקומו הראוי, מן הנמנע בצבעים.

(יב) גמ', לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דבזאת ישוב אפך שלא טבעה ספינתו כמו שטבעה לחברי, ואמר שהתחיל להודות כאילו היה מיורדי הים והיה ניצול, שהוא אחד מד' שצריכים להודות, ומייתי מר' אליעזר "לעושה נפלאות גדולות לבדו" לפי שמתחילה היה הדבר מכוסה ממנו והתחיל מחרף ומגדף, ואחר שנתברר לו אמר "ברוך שם כבודו". והערוך לנר הקשה, אם כן, הוה ליה למיכתב "ושב אפך" בלשון עבר, ואמאי כתב בלשון עתיד. לכך ביאר, דהמשל אתי לפרש דלהכי אמר הנביא שהוא לא נהג כן, כי "אודך ה' גם כי אנפת בי" דהיינו שיודה גם בשעה שבא לו דבר רע, כי בטוח אני כאשר ישוב אפך, דהיינו כשיפסק הרע, יהיה לי לנחמה לטובה ולא לרעה, ואהה מייתי הא דר' אליעזר דאפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו, ולכן "וברוך שם כבודו לעולם" בכל מה שיבא עליך בין טוב ובין רע ברוך שמו, כי טוב הוא בעולם אף שאין אתה מכיר הטובה.

(יג) רש"י ד"ה ארחי, תשמיש כמו דרך גבר בעלמה. ובר"ה ורבעי כתב, תשמיש לשון לרבעה. והקשה הערוך לנר, תרתי למה לי. לכך פירש, דכיון שהאדם נוצר מזרע האיש ומדם נידת האשה, כדדרשינן לקמן (עמוד ב), מהא דכתיב "הן בעוון חוללתי", דכל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים, ודם הנדות נקרא אורח, כדכתיב "חדל להיות לשרה אורח כנשים", הלכך קאמר "ארחי ורבעי", דהיינו זרע האשה באורח, והאיש בורע זרית.

(יד) גמ', בלילה הוא מלמד שהקב"ה סויע באותו מעשה. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דאי "הוא" קאי איעקב לא איצטריך, כיון דכתיב "וישכב עמה". ואי קאי א"לילה", הוה ליה למיכתב ההוא כמו "בלילה ההוא נדדה". אלא על כרחך דקאי אקב"ה שסייע.

(טו) רש"י ד"ה נקבות בזכרים, ואת דנה בתו משום הך דרשא איש מזרע תחלה יולדת נקבה. [לכאורה משמע מדברי רש"י, דהך קרא ד"בני לאה" לא איצטריך אלא לאשמועינן דאיש מזרע תחלה יולדת נקבה, דהא דאשה מזרעת תחלה יולדת זכר, כבר נפקא לן מ"אשה כי תזרע". והמהרש"א (חידושי אגדות) כתב, דעיקר דרשא הוי מאלה בני לאה, וקרא דאשה כי תזרע לא הוי אלא אסמכתא בעלמא, דהא איצטריך ליה לקמן (מ). לעד שתלד ממקום שמזרעת. עוד כתב, דצריכי תרווייהו דאי לאו "אשה כי תזרע" לא הוה ידעינן מקרא ד"אלה בני לאה וכו'" אלא דהזכרים תלויים בנקבות והנקבות בזכרים, אבל לא הוה ידעינן אם הוא תלוי בזרעה תחילה או בסוף, ולא ידעינן דמשהיין על הבטן כדי שתלד זכר, ולהכי כתב "אשה כי תזרע", דמשמע שתזרע תחילה, ואי לאו קרא ד"אלה בני לאה וגו'" לא הוה ידעינן אלא מה נעשה כשהאשה מזרעת תחילה, אבל כשהאיש מזרע תחילה לא בהכרח תלד נקבה, ולהכי איצטריך קרא ד"אלה בני לאה" דמהאי קרא משמע נמי ההיפך.

דף לא ע"ב

(טז) גמ', שמשוהין עצמן בבטן כדי שזרעו נשותיהן וכו'. ביאר בחידושי חתם סופר, שהיו גבורים לכבוש יצרים שלא יוציאו זרע לבטלה ח"ו על ידי שמשוהים עצמם על הבטן, והוכיח דצריך לזה גבורה, דאי לאו הכי מאי רבותא דרב קטינא שאמר יכולני לעשות כל בני זכרים, אלא על כרחך צריך זהירות שלא יחטא ח"ו, והיינו גבורת בני אולם.

(יז) גמ', שם. הקשה הבנייה, אי דרשינן להאי דרשא על "מרבית בני ובני בנים", צריך להבין איך יתקשר רישא דקרא דכתיב ביה "גיבורי חיל דורכי קשת". וביאר, דהכוונה דדבר זה שעושיין להשהות עצמן שלא יזריעו, הוי מלחמה גדולה עם כח התאוה העצור באדם, וצריך לכך גבורה לכבוש התאוה שלא תתפשט ותצא לחוץ, לכן קראם נמי "דורכי קשת" כי כל זרע המועיל להיות ממנו הריון, צריך שיהיה יורה כחץ, ואם לאו לא תתעבר

האשה ממנו.

(יח) גמ', כאילו הם מרבית בנים ובני בנים. ביאר בחידושי חתם סופר, משום שתכלית הכל הוא "והודעתם לבניך ולבני בניך" אמנם אינו בידו של אדם, אך אם הוא עושה על כל פנים מה שבידו לעשות, דהיינו להשהות על הבטן, איך הוה כנאנס ולא עשאה, דמעלה עליו הכתוב כאילו עשה והרבה בנים ובני בנים.

(יט) גמ', שם. ביאר הערוך לנר, דהא דאמר דמעלה עליהן הכתוב "כאילו" מרבית ולא אמר מרבית ממש, וכדאמר רב קטינא יכולני לעשות כל בני זכרים, דהא תינח בנים, אבל בני בנים אינו יכול להרבות, ונחשב לו כאילו מרבה נמי בני בנים, היינו משום דמי שיש לו בנים בטבע ולא משום שהוא גרם לכך, בני בניו נמי הוו בטבע ולא הוא המרבה, אבל כיון שהוא גרם להיות לו בנים על ידי שמשוהה בבטן, ואי אפשר לבני בנים בלא בנים, הרי הוא המרבה.

(כ) גמ', הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה. כתב הערוך לנר, דאף דאפשר שתתעבר מבעילה ראשונה ולא תזרע תחילה, מכל מקום, קרוב יותר שיהיו בניו זכרים, ולכן אמר רבא הרוצה לעשות, ולא יכול אדם לעשות כל בניו זכרים, כמו שאמר רב קטינא, דעל ידי שיבעול וישנה לא יכול לעשות ודאי כל בניו זכרים, רק שקרוב הדבר שיהיו כל בניו זכרים ולכן מי שרוצה בכך יעשה כן.

(כא) גמ', אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה. כתב הערוך לנר, דלאו סמוך לוסתה ממש, דהא סמוך לוסתה צריך לפרוש ממנה, וכדאיתא בשבועות (יח.), אלא היינו סמוך לעונה הסמוכה לוסתה קאמר. וכן כתב הבנייה, וביאר, דהא דדריש על סמוך לוסתה מקרא ד"הן בעון חוללתי" אף דליכא עוון, דודאי הוא פורש עונה אחת וכדפירש. מכל מקום, כיון דקרוב לוסת, אפשר שיזדמן מזה עוון, שתראה דם באותו תשמיש. [ועיין רש"י בר"ה בעון, שכתב, בעון שסמוך לעון נדות שהוא מוזהר לפרוש ממנה].

(כב) גמ', שם. ביאר הבנייה, דעשה ה' זאת בטבע לטובת הנולדים, כי ולד הנורע מביאה שתאוות האדם מועטת בה, יצא מתוקן יותר, ולכן סמוך לוסתה שכבר בעל כמה בעילות מליל טבילה ואילך, תתמעט תאוותו בביאה, ויועיל גם להביא זכרים, שיוכל לשהות על הבטן, שלא יזרע תחילה. ור' יוחנן דאמר סמוך לטבילתה, שאז תאוותו מרובה, משום דאם יכבוש תאוותו יהיה לו שכר טוב, ובשכר זה יוליד בן זכר, ובעל מידות טובות.

(כג) רש"י ד"ה בעון, על ידי דם נדה שהוא סימן להריון. והמהרש"א (חידושי אגדות) כתב, דיותר נראה לפרש, דאודם של אשה שממנו נוצר הולד כדאמרינן לעיל (עמוד א), הוא מדם הנדה ולכן מעוברת מסולקת מדמים.

(כד) גמ', ורבי יוחנן אמר סמוך לטבילה שנאמר וכו'. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דלכאורה נראה דר' יוחנן נמי סבר הא דאמרינן לעיל דמתעברת סמוך לווסתה, אלא דאתי להוסיף, דמתעברת נמי סמוך לטבילה, מדכתיב "ובחטא יחמתני". וכתב, דמדברי רש"י בר"ה ובחטא לא משמע הכי, דכתב לשון טבילה. וכתב הערוך לנר, דמה שהכריח את רש"י לפרש כן, משום דר' יוחנן לא אמר אף סמוך לטבילתה.

(כה) גמ', ואיבעית אימא מהכא תחטאני באזוב. כתב הערוך לנר, דהא דלא סגי בפסוק של תורה, משום ד"וחטא את הבית" אפשר לפרש על חטא ממש, דנגעים באים על חטא, ובפרט נגעי בתים על ידי שנבנה הבית לשם עבודה זרה, ואם כן אפשר ד"וחטא" היינו שמוציא החטא ממנו. ולהכי מייתי קרא ד"תחטאני באזוב" דאיירי בטומאת מת, שהטהרה היא באזוב לבד, וטומאת מת לא שייך שבא על ידי חטא, ואם כן, ודאי לשון חיטוי הוא.

(כו) גמ', כיון שבא זכר בעולם בא שלום וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), על פי מאי דאיתא לקמן, דדרך האיש לקבל פיוס ולא האשה.

(כז) רש"י ד"ה כר, מנחה דהיינו סימן שלום. והמהרש"א (חידושי אגדות) ביאר, דאיכא רמו דאותיות "מושל" הוו אותיות "שלום".

הדרק היוזמי

מסכת נדה דף לא - דף לב

א בתמוז - ב' בתמוז התשע"ב

כח) גמ', בא זכר לעולם בא ככרו בידו. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), על פי הדין כי הזכר מיום בואו לעולם ככרו בידו, בכל מה שירויח הן במעשה ידיו הן במציאה זכה בו. אבל הנקבה נקיה באה לעולם, דמיום בואה לעולם מעשה ידיה ומציאתה וכל שבח נעוריה לאביה, ומשהשיאה אחר כך לבעלה, רק עד דאמרה מזוני, כי אין האב והבעל יכולין לומר עשה עמי ואיני זנך, והיא תוכל להוציא מעשה ידיה עד כדי מזונותיה.

כט) גמ', שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי. כתב הערוך לנר, דמה ששאלו שאלות הללו דווקא לרבי שמעון בר יוחאי, משום דר' שמעון דריש טעמא דקרא כדאמרין בסנהדרין (יח.).

ל) גמ', והא מזודה היא. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), אמאי לא מקשי ליה נמי דהוי דברים שבינו לבינה ויכול להפר לה ביום שמעו. ותירץ, דר' שמעון לא טעי בהכי, ואיכא למימר דמסתמא אין הבעל מיפר לה ביום שמעו. וכתב, דלפי זה ניחא נמי הא דפריך והא מזודה, הא כיון שהדבר תלוי בבעלה מקרי שפיר ונעלם ממנו עד יום שמעו ולא הפר לה, אלא כיון דמסתמא אין מיפר לה ביום שמעו, להכי הוה מזודה.

לא) גמ', ועוד קרבן שבועה בעי איתווי. פירש רש"י בד"ה ועוד קרבן, כשבה או שעירה והאי עוף הוא. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דלכאורה היה אפשר ליישב, דקרבן שבועה נמי אם לא תגיע ידו מביא עוף לחטאת, והא כל מה שקנתה אשה קנה בעלה והוה לה כאילו לא הגיע ידה לגבי חטאת.

לב) גמ', זכר שהכל שמחים בו. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), כיון דצער הלידה אתי מקיללת האשה, כמו שנאמר "בעצב תלדי בנים", משום הכי בנולד זכר הכל שמחים שלא יהיה לו צער, אבל נקבה שהכל עצבים שיהיה לה גם צער לידה מתחרטת ליד.

לג) גמ', מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה פירש רש"י בד"ה מפני מה מילה, ולא לשבעה. ועיין בערוך לנר שהאריך לבאר מאי שנא שבעה ומאי שנא שמנה, ומה טעם יהיה לו יותר מלשמונה.

לד) מפני מה אמרה תורה נדה לז'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דכונתם להקשות דסגי ביום אחד כמו בימי זיבה דכשרואה יום אחד אינה אלא שומרת יום כנגד יום, וקאמר כדי שתהא חביבה וכו', ולכך בנדה שהוא תחילת טומאה בעי ז' ימים, מה שאין כן בזיבה שכבר נטמאה.

פרק בנות כותים

לה) מתני', ואין חייבין על ביאת מקדש. כתב בחדושי הריטב"א, דאין חייבין אפילו אשם תלוי, משום דאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבוע.

לו) רש"י ד"ה אין חייבין עליה, הלוּבש או מתכסה באותן בגדים ונכנס למקדש פטור מקרבן. משמע מדבריו דאי היה תמא גמור ולא ספק היה מחוייב קרבן. והקשה התוס' יו"ט (פ"ד מ"א), הא כיון דהני בגדים אין מטמאין אדם, ליכא לחיוביה משום כניסה דידיה, אלא משום מכניס בגדים טמאים למקדש, ואהא לא שייך שום קרבן, דהא בפר' אחרי פירש רש"י, על הפס' "ואם לא יכבס בגדיו", דעל כיבוס בגדים במלקות, וכיוון דאין כרת מאי קרבן איכא, דהא לא מחייב קרבן על שגגת לאו, אלא אם כן זדונו כרת. לכך פירש, דהא דקתני במתניתין דאין חייבין היינו דפטור ממלקות, דאי הוה ודאי טמא, היה חייב מלקות. והביא **ההרמב"ם** (פ"ג מביאת מקדש הי"ז) כתב, דאף מלקות לא שייך בבגדים שאינן אב הטומאה. וכתב דלדבריו הא דקתני "אין חייבין" היינו דפטור ממכת מרדות, דהווי מחוייב אי הוה ודאי. והרש"ש כתב, **ההרמב"ם** יפרש ד"חייבין עליהן" קאי אכותים עצמם, דהיינו אם נגע בכותי ונכנס למקדש. ובחידושי הר"ן נמי הקשה על רש"י אמאי לא פירש דאיירי בנוגע בכותי ונכנס למקדש. ועיין **במלאכת שלמה** (פ"ד מ"א).

לז) בא"ד, דלא ידעינן אי נדה היא אי לא. ובחדושי הריטב"א כתב, משום דדם ירוק לא שכיח עד דנעבדיה כודאי.

לח) בא"ד, והא דאמר דמסתמא טמאות גזירה דרבנן היא. כתב המהר"ם, דמלשון רש"י משמע, דארישא דבנות כותים נדות מעריסתן וכו' קא מהדר, וצריך לומר, דרש"י סבירא ליה, דסיפא דמתניתין דקתני ואין חייבין וכו', קאי נמי ארישא דמתניתין. וכתב, דמכל מקום יש לפרש, דרש"י קאי אמשכב תחתון דסיפא לחודא, והא דכתב דהא דאמרין דמסתמא טמאות, היינו אף דלא ידעינן אי חזו דם ירוק או לא, ואם כן, הווי ספק ספיקא ולא הווי אלא גזירה מדרבנן.

לט) תוס' ד"ה בנות כותים, ואם תאמר תיפוק ליה וכו'. כתב המשנה אחרונה (פ"ד מ"א), דלא קשיא כלל, דפשיטא דטעמא דיושבות על כל דם ניחא טפי משום דהוי דאורייתא, אבל נדות מעריסתן אינו אלא מ"ח דבר בין לר' מאיר ובין לחכמים. כמו שכתבו **התוס'** לקמן (לב). ד"ה רבי מאיר. ועיין מה שתירץ **הערוך לנר**, על קושית התוס', לפי מה שכתבו **התוס'** לקמן (לב). בד"ה ר' מאיר, דלכך מוקי מתניתין כר' מאיר ולא מפרש נדות מעריסתן משום טימוע, דעל כרחק מתניתין לא סבירא לה להאי טעמא, אלא משום ראייה, מדקאמר "והן יושבות על כל דם".

דף לב ע"א

א) גמ', יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה וכו' ומה טעם אין מיבמין וכו'. הקשה בחידושי הריטב"א, דאדרבא גבי יבום הוא דכתיב "איש", "ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו". ותירץ, דכיון דמעיקרא כתיב "יבמה יבא עליה" דמשמע יבם כל דהו, כי הדר כתיב "ואם לא יחפוץ האיש וגו'", משום סיפא דאיירי בחליצה נקט. והכי קאמר, ואם לא יחפוץ היבם הנזכר לקחת את יבמתו והוא איש, ועלתה יבמתו וכו'.

ב) תוס' ד"ה ר' מאיר, בתוה"ד, ואם תאמר וכו' לוקמיה ככולי עלמא ומשום טימוע וכו' ויש לומר וכו'. והרמב"ן תירץ, כיון דמתניתין קסברה כותים גירי אמת הן, דהיינו סבריה דר' מאיר, ור' יוסי פליג וסבר גירי אריות הן. ניחא לאוקמא כר' מאיר ומדינא. ועוד דסתם מתניתין ר' מאיר.

ג) בא"ד, והווי הניך דחזו מיעוטא דמיעוטא. כתב המהרש"א, דליכא לאקשווי, דהא לא משכחת לר' מאיר מיעוטא דמיעוטא, משום דמשמע לגמ' כיון דבחד מיעוטא דשכיח חייש מדאורייתא, אית לן למיחש נמי במיעוטא דמיעוטא כיון דשכיח לחוש מיהת מדרבנן.

ד) גמ', ומה טעם אין מיבמין. ברש"י לקמן (מה). ד"ה קנאה כתב, דאף דאין קנין לקטן, מכל מקום הרי קנויה לו ועומדת. וכן כתב רש"י בקידושין (יט). ד"ה דמדאורייתא, דזקוקה לו באותה ביאה לכל דבר וקנאה.

ה) רש"י ד"ה איש כתוב, בתוה"ד, ויגדלו יחד. כתב הערוך לנר, דרש"י הוצרך לכך, משום דסבירא ליה בקידושין (יט), דקטן בן תשע שייבם קונה מן התורה. והתוס' (שם) בד"ה ומדאורייתא, הקשו עליו, דלא הווי אלא מדרבנן, ולפוסלה מן האחין. וביאר הערוך לנר, דפליגי עליה נמי משום דאמרין לקמן (מה), דלכשיגדיל יבעול. ואם כן, אינו קונה מדאורייתא, וכן דעת הרשב"א. וכתב דלדעת רש"י צריך לומר, דהא דקתני לקמן (מה), דלכשיגדיל יבעול הווי רק תקנת חכמים. ואם כן, לפי זה יקשה מה הקשו חכמים לר' מאיר מה טעם אין מיבמין, הא דלמא מפני תקנת חכמים שתקנו שיבעול דוקא לכשיגדיל לפוטרה. לכך פירש רש"י, דהקושיא היא, כיון דאין איסור בביאת קטן דחשיב בר הקמת שם, אם כן, אמאי אינו מייבם, ואי משום תקנת חכמים, הרי יש תקנה, שיגדלו יחד ולכשיגדיל יבעול.

ו) גמ', קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא ימצא אילונית. כתבו **התוס' ביבמות** (כ). ד"ה יבא, דממעטינן אילונית וסריס, שאינן ראויין להוליד לעולם, ומשום הכי לא הווי ברי הקמת שם. אבל קטנה דמתייבמת לרבנן, ואף לר' מאיר אי לא הוה חייש למיעוטא, משום דלבסוף ראויין להוליד, והווי ברי הקמת שם.

ז) תוס' ד"ה שמא ימצא, בתוה"ד, ואם תאמר ובקטן אמאי חיישינן וכו'.

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף לב

ב בתמוז התשע"ב

דבנות כותים הוי מ"ח דבר, ואם כן, אתי שפיר הא דלא מוקמי מתניתין בדחויין דאם כן, הוו נדות מדאורייתא למאן דאמר כותים גירי אמת הן. ועיין בדבריו מה שכתב ליישב עוד.

זז גמ', קרא סתמא כתיב. הקשה הערוך לנר, מה בכך דסתמא כתיב, הא מכל מקום, כיון דכתיב "כי ישכב" ממילא משמע דלא איירי קרא רק בראויה לשכיבה שהיא בת ג' שנים, דהא מהך טעמא אמרינן לקמן (מד.), דדוקא בת ג' שנים מטמאה את בועלה ולא בפחות דהא כתיב "ואם שכב ישכב", ובאינה ראויה לביאה לא מיקרי שכיבה. נועיין בדבריו דהוכיח, דאין לומר דהיא גופה מאי דמשנינן דהלכתא הא דאמרינן בכל מקום דבת ג' ראויה לביאה, דאם כן, מאי פריך קרא למה לי. (עיין באות הבאה)). ותירץ, דהא דמשנינן דהלכתא היא, היינו הא דנאמר "ואשה אשר ישכב איש" שהיא אשה מבת ג' שנים, דמהא ילפינן בכל מקום דאשה בת ג' שנים בת שכיבה, ולהכי פריך שפיר קרא למה לי.

זז גמ', ומאחר דהלכתא קרא למה לי. הקשה החזון איש (יורה דעה סימן קיט סק"ה), הא בכל העריות אף היכא דלא כתיב "אשה", פטרינן פחותה מבת ג' דלאו בת ביאה היא, והיינו מההלכה, ואם כן, אי לא הוה כתיב "ואשה" גבי נדה, אלא "אשה", הוה ממעטינן נמי קטנה מבת י"ב, דאשה היינו גדולה. ותירץ, דלא נתמעטה קטנה אלא במקום שיש סברא שהיא חלוקה מגדולה.

דף לב ע"ב

יח רש"י ד"ה לגמר מנדה, כיון דבת יום אחד מטמאה בנדה בת י' נמי מטמאה בזיבה דאין זיבה בלא נדה שאינה אלא לאחר נדות. הקשה המי נדה, מה ראייה שתטמא בזיבה ממה שאין זיבה בלא נדה, דבשלמא אי הוה להיפך שאין נדה בלא זיבה, הוה מוכח, דמטמאה בנדה על כרחך דמטמאה בזיבה. ונשאר בצריך עיון.

יט גמ', דאי כתב רחמנא בנדה הוה אמינא נדה משום דכי חזאי חד יומא וכו'. ביאר החזון איש (יורה דעה סימן קיט סק"ח), דלאו משום חומרא וקולא קאמר, אלא כיון דלזיבה יש דין מיוחד ותכונה מיוחדת, אפשר שאין תכונת הזיבה בקטנות, וכתב, דאי נימא שזיבה אינה תלויה בתכונת הגוף, יש לומר, דקאמר משום קולא וחומרא.

כ גמ', ולנקבה כל שהיא. כתבו התוס' (לעיל עמוד א) בד"ה לנקבה, דלפי זה צריך לומר, דקרא ד"ואשה" דזבה אתי לדרשא אחרינא, ומעיינות דמצורע ומצורעת צריך לומר דמפיק לה מקרא אחרינא. והרמב"ן נמי הקשה, ד"ואשה" דגבי זבה למה לי. ובריטב"א כתב, דכדי נסבא, דהא איצטריך למצורעת. וכן כתב רש"י לקמן (לה): בד"ה הכי גרסינן, דלא גרסינן נקבה כל שהיא נקבה וכו', דאם כן, מעינות למצורע מנא להו, אלא "לנקבה" לרבות מצורעת למעיונותיה.

כא גמ', בן תשע שנים ויום אחד. כתב המגן אברהם (אורח חיים סימן תנו סק"ז), דאמרינן דעד תשע שנים ויום אחד מסתמא לא ראה קרי, אבל אי ידעינן דראה קרי, אפילו הוא בן יומו, טמא לקריו.

כב גמ', וכי מאחר דהלכתא קרא למה לי. הקשה החזון איש (יורה דעה סימן קיט סק"ה) הא איצטריך "ואיש" לרבות פחות מבן י"ג, דאי לאו קרא הוה ממעטינן להו, כיון ד"איש" משמע גדול. ותירץ, דבמקום דאין סברא לחלק בין קטן לגדול לא הוה ממעטינן.

כג תוס' ד"ה למעוטי אשה מלובן, בתוה"ד, ואף על גב דאיכא למיפרך מה לאיש שכן מטמא בראיות כבימים. ובחדושי הריטב"א כתב, דהוה מצי נמי למיפרך דאין כאן קל וחומר, כיון שלובן זה אינו ממין זה, שזה קרי וזה דם.

כד גמ', אי כתב רחמנא בזכרים וכו' אבל נקבות דלא מטמו בראיות כבימים אימא לא. הקשה בחדושי הריטב"א, אם כן, מעיינות דנקבה מנא לן, הא בזכר כתיבי, דכתיב "וכי ירוק הזב בטהור". ותירץ, דזב כלל הוא לכל הזבים

הקשה החזון איש (יורה דעה סימן רט"ו), אמאי ניחא להו קטנה. ותירץ, דאפשר דבקטנה סגי בחד סימן אף לרב הונא. עוד כתב, דאפשר דקטן וקטנה קאמרי.

ח בסוה"ד, ויש לומר דאין מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשנים. והתוס' בבכורות (יט): בד"ה קטן, תירצו אהך קושיא, דהיכא דלא הביא סימנין עד רוב שנותיו חשיב סריס בלא סימני סריס. וכתב החזון איש (יורה דעה סימן רט"ו), דאפשר דהכא סברי התוס', דלאחר ל"ה שנה הוא גדול ולא סריס, והא דתירצו דאין מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשנים, היינו דאף דעושה כיפה יש לומר שהוא סריס, אבל אם אינו עושה כיפה ודאי הוי סימן סריס.

ט גמ', ואמר רבי מעשה וכו'. כתב בחדושי הריטב"א, דהגמ' מייתי לכולהו, לאשמועינן דהוי מילתא דשכיחא בכל דור ודור.

י תוס' ד"ה והטבילה, ומשום שראתה דאי משום שנגעה באמה שטמאה לידה אם כן מאי אשמועינן וכו'. והרמב"ן נמי הקשה כן, ותירץ, דידועין היו בגמ' שלא בא ר' יוסי אלא להעיד על טומאת עצמה. והכי קתני מעשה היה שפרשה נדה והטבילה קודם לאמה, ואיירי שהפרישה מאמה ולא נגעה באמה. עוד כתב, דאין דרכן של בני אדם להפרישה מאמה, אלא לכך הטבילה שלא תטמא את הנשים שנגעות בה ומגפפות אותה ויחזרו ויטמאו הן תרומה שבארץ ישראל, אבל משום נגיעת אמה בה, אין לטמאות הנוגעים בה, שהרי היא ראשון ואין מטמאה אדם. וכן כתב החידושי הר"ן.

יא גמ', והני מילי באכילה אבל בנגיעה לא. כתב בחדושי הרשב"א, דאין לומר, דהטבילה כדי להכשירה באכילת תרומה, דאידי לאו בת אכילה היא בקטנותה כל כך. והביא דר"ח ביאר קושית הגמ' דבשלמא רבי ור' יוסי משום תרומת ארץ ישראל דלמא אתי להאכילה בתרומה דארץ ישראל. והקשה, א. הא לאו בת אכילה היא. ועוד, דאם כן, מאי קשיא ליה בדרב יוסף הא איהו נמי דילמא אתי לאוכלה בתרומת חוצה לארץ, דהא טומאה יוצאה עליה מגופה, לכך כתב, דאידי ודאי לאו בת אכילה, והא דהצריכה טבילה משום נשים המגפפות אותה, והיינו דקשיא ליה בדרב יוסף דנשים הנוגעות בה אינן מטמאות את התרומה, ואינן אסורות אף באכילת תרומה, דאין טומאה זו יוצאה עליהן מגופן.

יב רש"י ד"ה לרבות את הסך, שתייה בכלל אכילה וכו' תירוש חמרא הוא וכו'. כתב הרש"ש, דביומא (עו), ובשבועות (כג). לא קיימא הכי במסקנא.

יג תוס' ד"ה וכשמן, בתוה"ד, ומדאורייתא לא הוי סך כשותה. התוס' ביומא (עו). ד"ה דתנן כתבו בתירוץ קמא, דמהאי קרא ד"ולא יחלו" ילפינן דסיכה כשתיה מדאורייתא, והא דאתי קרא דדברי קבלה, למימרא דאפילו לא היה לנו פסוק לאסור סיכה דאורייתא, הוה לן לאסור מדרבנן מקרא ד"ותבא וכו'".

יד בא"ד, שם. כתב בחידושי הר"ן, דכיון דמסקינן דסיכה זו אינה אסורה אלא מדרבנן, ואפילו הכי הטבילה כדי לסוכה ולא סוכה בטומאה, איכא לאוכחי, דהא דאמרינן ביבמות (קיד). דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצוין להפרישו, אבל אסור להאכילו בידים, דאפילו באיסור דרבנן אמרינן הכי, ודלא כהרשב"א דכתב (שם), דבאיסור דרבנן מותר להאכילן בידים. אמנם כתב דאפשר, כיון דסיכה כשתיה אם כן, הסכין אותה מטמאין התרומה בידים, ומשום איסור הסכין הטבילה ולא משום איסור התינוקת. ועיין בערוך לנר מה שהאריך.

טו גמ', אנן דרשינן אשה ואשה וכו'. כתב המהר"ם דמקשין העולם, אם כן, אמאי איצטריך לאוקמי מתניתין בסתמא וכו' מאיר, לוקמה בדחויין, ואי קשיא אפילו דידן נמי, לישני אנן דרשינן "אשה ואשה" כי חזיין מפרשי וכו' אינהו דלא דרשי "אשה ואשה" כי חזיין לא מפרשי גזרו בהו רבנן. ותירץ, על פי מה שכתבו התוס' בד"ה ר' מאיר, דאף לר' מאיר דחייש למיעוטא, הוי הך דבנות כותים טמאים מעריסתן, מגזירת י"ח דבר, דמדאורייתא לא הוה לן למיחש מידי, משום דלא הוי אלא מיעוטא דמיעוטא, דכולי עלמא הא

הדרג היומיומי

מסכת נדה דף לב – דף לג

ב בתמוז – ג בתמוז התשע"ב

בין זכר ובין נקבה, עד שיפרש הכתוב "איש" או "זכר".

כה) גמ', פשיטא דהא דרס להו. ביאר בחדושי הרמב"ן, דלאו פשיטא מגופה דמילתא, אלא פשיטא דכל דקא דריס להו, רחמנא רבינהו למדרס, דתניא בתורת כהנים דמרבינן מדרס מ"והיושב על הכלי אשר ישב".

כו) גמ', כעליונו של זב. התוס' לעיל (לא:) בד"ה תחתון כעליון, הביאו בשם הרשב"ם, דהיינו שהכריע הזב בכף המאזנים את האוכלין ומשקין שבכף שניה. והקשו, הא כהאי גוונא קרי היסט, והיסט נפקא לן מ"אשר יגע בהם הזב". לכך פירשו, דעליונו של זב היינו בגד שמקצתו על הזב ומקצתו נגדר על הארץ. וכתב בחדושי הרשב"א, דיש מיישבים דעת הרשב"ם, דלעולם עליונו של זב זהו הסיטו, ואצטריכו הני קראי, דאי מ"וכל כלי חרס אשר יגע בו הזב", הוה אמינא עליונו כתחתונו לטמא אדם ולטמא בגדים, ואי מהכא, הוה אמינא דכלי חרס שאינו מטמא אלא מאוירו, לא, קא משמע לן, ד"כלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר". והא דכתב רחמנא "וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים", איצטרין למימר דהיסט ונגיעה כידיד, מה ידיו מאבראי אף היסט ונגיעה מאבראי.

כז) תוס' ד"ה עליונו של זב, בסוה"ד, וכתב ביה יטמא דמשמע טומאה קלה. ביאר המהרש"ל, דמ"יטמא" לחוד משמע, אבל הא דכתיב "עד הערב" דהיינו טהרה במקוה, קאי על מרכב, ועליונו של זב נלמד מהא דכתיב בלשון "תחתיו", ועיקר קרא אמרכב קאי, ואם כן, לא אוקימנא האי תחתיו לחוד אלא במה שכתוב אחריו וסמוך לו דהיינו "יטמא" דהוא טומאה. והמקשן לא ידע לה, ופריך דלמא נתקו מטומאה חמורה כלומר בקרא ד"נושא".

דף לג ע"א

א) גמ', אלא הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו. הקשה בחידושי החתם סופר, דלפי הרשב"ם שהביאו התוס' לעיל (לא:) בד"ה תחתון כעליון, דעליונו של זב היינו מה שהזב מכריע בכף מאזנים, אי אפשר להלום זאת בלשון הקרא "אשר יהיה הזב תחתיו". לכך כתב, דעל כרחק צריך לומר, דהרשב"ם מפיק ליה מ"והנושא", דשייך שפיר על כף מאזנים.

ב) רש"י ד"ה נתקו הכתוב, מדכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא והנושא וכו' ומדלא ערבינהו וכו' ואפסקינהו ביטמא מכלל דהאי יטמא לאו באדם ובגדים קמיירי אלא באוכלין ומשקין. והקשו התוס' לעיל (לב:) ד"ה עליונו של זב, היכי מוקי ליה בעליונו של זב, דאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין, הרי אין להם טהרה במקוה, וקרא כתיב "יטמא עד הערב". ובחדושי הרמב"ן כתב ליישב, דהכי קאמר נתקו הכתוב דדרשינן ליה לקרא דסמין אמרכב דכתיב לעיל מיניה, "וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא", וסמין ליה "וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו", והכי קאמר כל המרכב אשר ירכב עליו יטמא, וכן נמי כל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו, דהיינו אוכלין ומשקין הנוגעים בעליונו, והוא עצמו, כלומר עליונו עצמו יטמא עד הערב.

ג) בא"ד, שם. משמע מדברי רש"י דהא דאמרינן נתקו, היינו משום דלא ערבינהו. והתוס' לעיל (לב:) בד"ה עליונו של זב לא פירשו כן. וביארו המהר"ם והמהרש"ל, משום דלא אפשר לערבינהו, דהא עיקר קרא דיבר בנוגע במרכב, דאין בו כיבוס בגדים.

ד) גמ', לומר לך שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין. הרמב"ם (פ"ו ממשכב ומושב ה"ג) כתב, דכל הכלים שהן למעלה מן הזב הן הנקראין מדף, ומטמאין אוכלין ומשקין כשאר ולדות הטומאה, וטומאת מדף מדבריהם. והשיג עליו הראב"ד (שם), דזו אף על פי שהיא קרויה מדף, אינה מדבריהם, שהרי אמרה תורה "והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב" ודרשינן בסוגיין, כל אשר יהיה תחתיו הזב. והכסף משנה (שם) כתב, דהרמב"ם סבר דהוי אסמכתא, דהא בתורת כהנים דרשי, "תחתיו" ממש ולא לעליונו של זב.

ה) גמ', אימר נתקו הכתוב מטומאה חמורה דלא מטמא אדם לטמא בגדים.

ברש"י בבבא בתרא (ט: בד"ה טומאה בחיבורין כתב, כגון בגדי לבושו הרי הן כמוהו, אבל שאר בגדים הנוגע בהן וכן אם יגע באדם לא מטמא. והתוס' (שם) בד"ה דהא הסיט כתבו, דודאי מטמא בגדים בשעה שמסיט אפילו אין לבוש בהן. וכתב המשנה למלך (פ"ג ממשכב ומושב ה"א), דברמב"ם (שם) משמע כרש"י, דהנוגע בבוטל נדה מטמא בגדים כל זמן שלא פירש, דומיא דנדה.

ו) רש"י ד"ה אימא, בסוה"ד, יהיו בגדים טמאים ולא הוא. הקשה הרש"ש, הא אפילו משכב הזב אם נגעו בו בגדים הוא לא נטמא.

ז) גמ', אמר קרא יטמא טומאה קלה משמע. ביאר בחדושי הרמב"ן, דכל דלא מתפרש ביה מגע אחר, לא משמע אלא שהוא טמא בעלמא, דכל דמטמא אדם כתיב בהו "ורחץ בשרו" או "יכבס בגדיו" או "והנוגע בהם יטמא" כדכתיב במשכב ומושב, אבל הכא דלא כתיב אלא "יטמא" לחודיה, משמע טומאה קלה דלית לה טהרה במקוה.

ח) גמ', מה היא מטמאה אדם לטמא בגדים, שעליו וכו' אף הוא מטמא אדם לטמא בגדים שעליו. בחדושי הריטב"א הביא בשם ר' שמשון, שהנדה חמורה מבוועלה, שהנושא אותה מטמא בגדים, וכן אדם הנוגע בה, ואין זה כבוטל נדה שהנושא טהור. והר"ש בכלים (פ"א מ"ג), הסתפק בבוטל נדה אם מטמא אדם לטמא בגדים במגע ובמשא, כגון אדם הנושא או הנוגע בו, דכיון דכתיב "ותהי נדתה עליו" דינו כנדה, דהנושאה או הנוגע בה מטמא בגדים. וכתב, דאי נימא דהנושא אינו מטמא בגדים, נמצא בוטל נדה קל מנבלה, דהנושא את הנבלה מטמא בגדים. והתוס' לקמן (עא:): בד"ה מערה כתבו, דשמא כי היכי דקיל בוטל נדה מנדה שאינו מטמא משכב תחתון אלא כעליון, הכי נמי קיל מנדה שאינו מטמא בהיסט. ומצינן למימר, דאף דאינו מטמא במשא, קאמר שפיר "למעלה מנבלה", כיון דאיכא חומרא חדא דליתא בנבלה.

ט) גמ', וטמא שבעת ימים הפסיק הענין. הקשה הערוך לנר, דלמא היא גופא פרט, דרק להא ענינא נדתה עליו שטמא ז' ימים ושמשכבו טמא, אבל לשאר דברים לא.

י) גמ', רבא אמר לעולם דנין. כתבו התוס' בבבא קמא (פה:) בד"ה כלל ופרט, ד"כלל ופרט המרוחקין זה מזה" דפליגי בה אביי ורבא הכא, היינו דוקא בחד ענינא, אבל בתרי עניני לכולי עלמא אין דנין. עוד כתב דהיכי דמרוחקין יותר, חשיב נמי כתרי ענינא ואין דנין.

יא) גמ', שם. כתב הערוך לנר, דאף דפליגי בהא תנאי בבבא קמא (פה:), יש לומר דרבא הכי קאמר, דלעולם הברייתא אתי נמי כמאן דאמר דנין, דלפי תירוצו של אביי, מאן דאמר דנין על כרחק סבירא ליה, דבוטל נדה לא טמא אלא לענין משכב. והיה נראה לרבא דוחק. עוד כתב, דרבא לשיטתו אזיל דסבירא ליה בבבא קמא, דרבי ובן עזאי נחלקו בדבר אחר.

יב) רש"י ד"ה אף הוא לא תחלוק, לא יטמאנו לטמא בגדים. כתב הרש"ש, דלאו דוקא, דהא הקושיא היא דאף אדם או כלי לא יטמא אלא אוכלין ומשקין כמשכבו.

יג) גמ', תקנה גדולה. הקשה המי נדה, מאי תקנה, הא איכא למיחש דקורם היתה טהורה, והיא סוברת שכבר ראתה נדה, ואם אחר ז' ימים תראה דם אדום, תסבור שעומדת בימי זיבה ותספור רק יום כנגד יום, וכיון שבאמת דם ירוק טהור, אם כן, לא ראתה נדה עדיין, ומה שראתה עכשיו הוי נדה ובעינן ז' ימים. וכתב, דמכאן מוכח להדיא כדעת הרמב"ם, שיש ימי זיבה אף בלא ראיית דם נדה, בימים הראויין לכך. נולכאורא יש לומר, דהוי תקנה משום דעל כל שינוי מראה הדם היו מונות שבעת ימים לנדה, ולזבה לא היו מונות כלל, ואם כן, לא קשיא מידי. דהכי נראה מדברי רש"י בד"ה אם הן דכתב, משנשתנה מראה דם ותמנה ז' ימים. (ג.ו.).

יד) תוס' ד"ה תניא, לר' יוחנן דאמר ירד ר' מאיר וכו'. כתב המורומי שדה, דלהא דמפרשינן לעיל (יט.), דלעקביא אינו אלא משום דמלקא הוא דלקי,

הדרג היוזמי

מסכת נדה דף לג

ג בתמוז התשע"ב

אם כן, מודה עקביא שבעצם ירוק טהור, אלא שחושש שמא היה אדום כקרן הכרכום, וכשחור שאינו טמא בעצם, אלא משום דכל שחור אדום היה אלא שלקה, מה שאין כן בירוק לאו כל ירוק לקה, ואם כן טמא רק מספק, ואם כן, אי אפשר להשלים מן האדום על הירוק.

טו [בא"ד, שם. לכאורה התוס' הוּו מצו לשנויי, דהתם הוּו רק סלקא דעתך דר' מאיר טימא בדם ירוק, דהא מסקינן דלא איירי ר' מאיר אלא להכשיר זרעים. (א.ב.)].

טז תוס' ד"ה סופרתו, ויש לומר דר' יוסי לית ליה מקצת היום ככולו אלא בסוף וכו' אבל בתחילה מודה דלא אמרינן. ביאר החידושי הר"ן, דר' יוסי סבירא ליה שהכל הולך אחר תחילתו של יום, אף שסופו סותר לתחילתו, דכיון דתחילת היום טמא כולו טמא. אמנם **מתוס' לקמן** (עא:.) **בד"ה הרואה יום** (בנמשך לדרך עב.) לא משמע הכי, אלא דיש לחלק בין תחילת מנין לטוף מנין, דהא שומרת יום נמי בתחילת יום הוּו בטומאה, אלא דמהני מקצת היום, משום דהוּו סוף מנין. אמנם **בסוה"ד** (שם), משמע קצת **כחידושי הר"ן**. דכיון שהתחיל היום בטהרה, עולה לה. ומכל מקום, צריך לחלק שם בין שבעה נקיים לשומרת יום כנגד יום. ועיין (שם) **בחידודי הלכות ובערוך לנר**.

יז **רש"י ד"ה פולטת**, כגון ששמשה בזוב. **ובתוס' ד"ה רואה פירשו**, דשייך לאוקמי אף בשימשה בהיתר, דהיינו לחכמים דסבירא להו דבעינן שש עונות שלמות. וביאר **בחדושי הריטב"א**, כגון ששמשה בא' בשבת לערב וראתה לאלתר קודם שקיעת החמה, וראתה נמי ביום ב' וג', ויום ד' הוּו תחילת מנינה, ופלטת בו ביום דהוּו עונה שישית... **ובחדושי הרמב"ן** הביא בשם **הראב"ד**, דשייך לאוקמא כשבא עליה בז' לספירתה אחר שטבלה, ואחר כך פלטה.

יח [בא"ד, כגון ששמשה בזוב ופסקה והתחילה למנות ופלטתה. לכאורה צריך עיון מאחר דרש"י סבירא ליה דלא שייך הך בעיא אלא כששמשה באיסור, אמאי נקט דוקא ששמשה בזוב ופסקה, ולא נקט נמי שפסקה והתחילה למנות, ואז שמשה. (א.ל.)]. ועיין **בחידושי חתם סופר**, מה שדקדק מדברי רש"י.

יט **תוס' ד"ה רואה, בתוה"ד**, (בנמשך לע"ב), וכולהו אמוראי סברי בפרק יוצא דופן דרואה היא. לכאורה נראה דמהא דלא הוכיחו התוס' מרבא גופיה דאיהו נמי קאמר התם דרואה היא. דגרסי התם רבה, וכן כתב בהגהות הב"ח (שם אות א) וציינן לתוס' כאן. וכן ביאר **הרש"ש**.

דף לג ע"ב

כ **גמ'**, אמר רבא **לפום חורפא שבשתא וכו'**. כתב **בחידושי הר"ן**, דלפי מה שפירשו **התוס' לעיל** (עמוד א) **בד"ה רואה**. צריך לומר דרבא לא קאי אגונא דבעי לה רמי בר חמא, דבהאי גונא ליכא פירכא כלל, דהא אי אפשר לה שתסתור ז' דהא לא משכחת לה אלא בפולטת יום ראשון למנינה, וליכא נמי למיפרך שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם, דהא לא מפסקת כלל.

כא **תוס' ד"ה לטהרתו**, ורבא סבר דלא משמע מלטהרתו וכו'. הקשה **המהר"ם**, אם כן, לרבא מנא יליף סתירה בזב כלל אפילו על ידי טומאת זיבה, הא **לעיל** (כב.) משמע **מרש"י בד"ה מה זיבה**, דילפינן סתירה בזבה מדכתיב "ואחר תטהר" אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם, וזב ילפינן מזבה, וכיון דרבא לא סלקא דעתיה דבעינן גבי זב שלא תהא טומאה מפסקת בספירתו, מנלן דסותר כלל אפילו בזיבה.

כב **גמ'**, **שמע מינה ירא שמים הוא**. הקשה **הערוך לנר**, אי רב פפא לא אויל לגביה אלא לאחר שהיה בטוח שירא שמים הוא, אם כן, מעיקרא אמאי לא שאל אלא אי איכא צורבא מרבנן, ולא הוסיף נמי ירא שמים. עוד הקשה, אמאי הוצרך להזכיר זאת, הא מסתמא צורבא מרבנן הוּו נמי ירא שמים. ותירץ, על פי מאי דאיתא **במגילה** (כח.), דאי צורבא מרבנן לימא הלכתא, ואי תנא לימא מתניתא, ואם כן, מאן דתני מתניתא הוּו פחות מצורבא

מרבנן, ולפי זה הכא נמי יש לבאר, דהסתבא השיבה דאיכא צורבא מרבנן דשונה משניות, ור' פפא חשב דמשום הכי לא הוּו צורבא מרבנן, אבל כיון דאמר לה לוי ר' רעוא וכו', הבין דמופלא הוא במעשיו ביראת שמים דבכך גם היא מבינה, ולכך אמר, אף על גב דלאו צורבא מרבנן, איזיל לגביה.

כג **גמ'**, **רמא ליה תורא וכו'**. ביאר **הרש"ש**, דרמי ליה תורא קודם ששאל ממנו כיון דבשר השור מפקח. **והערוך לנר** ביאר, דרצה לרמוז לו דשור שחוט לפניו, דשייך בדבר שברור ומבואר לו דאי, כן אבקש ממך שתמצא לקושייתי תירוץ המבואר בודאי לאמת.

כד **גמ'**, **ורמינהו על ספק בגדי עם הארץ וכו'**. הקשה **בחדושי הרמב"ן**, אמאי לא משני **כדלקמן** (לד.) דאיירי ברגל, דטומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוינהו רבנן. ותירץ, דבשלמא עם הארץ שוינהו רבנן כטהרה, שלא להרחיקן, אבל כותים לאו "חברים" קרינן ביה, ואין דומים לצדוקים שהם בכלל ישראל. (ועיין לקמן אות לב).

כה **גמ'**, **שם**. הקשה **בחדושי הריטב"א**, מאי קושיא הא מתניתין איירא לענין משכבות ומושבות שדרס הכותי, שאין שורפין עליהן את התרומה, ואילו בגדי עם הארץ שהם מדרס לאוכלי תרומה, היינו משום שמא ישבה עליהם אשתו נדה. ותירץ, דהני מילי לעשותן כמדרס שהוא מטמא אדם וכלים לטמא את התרומה, אבל לטומאת מגע בעלמא אם חזרו ונגעו הבגדים בתרומה, ודאי דמטמאין מחמת מגעו של עם הארץ.

כו **גמ'**, **ספק השלימתו לדם ירוק וכו'**. הקשה **החזון איש** (יורה דעה סימן קיט סק"ד), דאכתי ניחוש ליום שפוסקת סופרתו. ותירץ, דגם זה ספק אי באה לכלל זיבה.

כז **מתני'**, **בנות צדוקים בזמן שנהגו**. כתב **הערוך לנר**, דיש להסתפק גבי נדות מעריסתן, אי הוּו ככותים דלא דרשי "ואשה", ואם כן, מסברא גם עליהם גזרו. ואם כן, צריך עיון מאי טעמא נקט במתניתין דוקא בנות צדוקים בזמן שנהגו, דלא שייך אלא בגדולות. **והחזון איש** (יורה דעה סימן קיט סקט"ו) כתב, דלכאורה לא הוּו ככותים לגבי דין טומאה מעריסתן, ואף דלא דרשי "ואשה", מכל מקום, לא מצינו שגזרו עליהם, דאינם בכלל גזירת י"ח דבר שהיה לגבי הכותים, ומן הדין אין לחוש להן אף לר' מאיר, כיון דאיכא רובא וחזקה, כמו שכתבו **התוס' לעיל** (לב.) **בד"ה ר' מאיר**.

כח **מתני'**, **שם**. כתב **הערוך לנר**, דלא מפורש במתניתין לגבי הצדוקים עצמן, אב דינם ככותי לטמא משכב תחתון כעליון. וכתב, דלכאורה הדבר תלוי בבנותיהם אם נהגו בדרכי ישראל או לא.

כט **גמ'**, **וקדם אצל אשתו**. הקשה **בחדושי הרשב"א**, היאך האמינה, הא קיימא לן ד"החשוד דבבר לא דנו ולא מעידו". עוד הקשה, אמאי קדם אצל אשתו, לשייליה לדידיה. ותירץ, כיון דמדרבנן בעלמא הוא, סמך עליה במסיחה לפי תומה, וכדמוכח **בבבא קמא** (קיד:), דבדרבנן אפילו גוי נאמן כל שהוא מסיח לפי תומו. וביאר, דמשום הכי קתני דהוריקו פניו של כהן גדול, לומר דמשום הכי לא הכניסו בדברים לצדוקי עצמו שיהיה מסיח לפי תומו, דחשש שמתוך שהוריקו פניו הרגיש בדבר, ולפיכך קדם אצל אשתו קודם שיבא אצלה בעלה וישוח לה את כל המאורע.

ל **רש"י ד"ה והוריקו פניו**, חרה לו שנטמאו בגדיו. הקשה **הערוך לנר**, אמאי חרה לו, הרי יכול היה לטבול אותם ויטהרו בערב. עוד הקשה, אמאי פירש רש"י שחרה לו על בגדיו, ולא על טומאת עצמו, הרי איהו נמי נטמא כשנושא הצנורא, אם הצדוקי בועל נדה, וכמו שכתבו **התוס' לקמן** (לג:.) **בד"ה ותיפוק ליה**, (בנמשך לעמוד הבא). ותירץ, דרש"י הוצרך לפרש כן, לפי סברת המקשן דמקשה "ותיפוק ליה משום צנורא דעם הארץ", דאי היה חרד בדוקא על טומאת עצמו, הרי על ידי צינורא דעם הארץ, לא נטמא הוא אלא רק בגדיו, וכמו שכתבו **התוס' בד"ה ותיפוק ליה**, דאין צנורא דעם הארץ מטמא בהיסט.

לא **גמ'**, **שנשי צדוקין הן**. **ברש"י ד"ה והוריקה** כתב, דקדם אצל אשתו של

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף לג - דף לד

ג בתמוז - ד בתמוז התשע"ב

לכאורה אף לדעת בית הלל בעיני להאי טעמא, דהא אף בית הלל, מצריכין היכרא, דהא גבי דם עובדת כוכבים מטמאים רק לח ולא יבש, כי היכי דנהוי היכרא, וכמו שפירש רש"י בד"ה ובית הלל. ואם כן, הכא נמי כיון דגבי רוקה ומימי רגליה בישראלית נמי מטמאה רק לח, צריכא היכרא דהוי מדרבנן, כיון דגבי דמה לא הויא כישראלית. (ג.ו.י.).

ז) רש"י ד"ה דם, לגבי רוק לא שכיח חשיב ליה. ביאר בחדושי הריטב"א, דלא שכיח תדיר כרוקה ומימי רגליה, אבל ודאי שכיח הוא, וכדאמרין לעיל (ד.). דאשה שכיחי בה דמים.

ח) רש"י ד"ה טמא אפילו לבית שמאי, שהטיפה מטמא אחרים במגע. כתב הרש"ש, דצריך לומר, דלאו דוקא נקט מגע, דהוא הדין דמטמאה במשא. דכן פסק הרמב"ם (פ"ב ממשכב ומושב ה"ז).

ט) גמ', עבוד ביה רבנן היכרא כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים. התוס' לעיל (לג): בד"ה ורמינהו, הביאו דעת רבינו תם דמשמע דסבירא ליה דשורפין אטומאה דעובד כוכבים. והקשו עליו מהא דקתני הכא דעבוד ביה רבנן וכו' דלא לשרוף, דמשמע דאין שורפין אטומאה דעובד כוכבים. ובהגהות הגר"א (אות א), לא גרס כן, אלא "דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו". וכן הביא בר"ש (זבים פ"ב מ"א) מהתורת כהנים דקתני דשורפין עליהם את התרומה, אבל אין חייבין עליהן על ביאת מקדש וקדשיו. ועיין בדבריו מה שהאר"ך.

י) גמ', קריו דתלי במעשה לא גזרו ביה רבנן. ביאר רש"י בד"ה קריו, אין קריו בא אלא על ידי חימום. ובתוס' הרא"ש ביאר, דכיון דאפשר למנוע עצמו שלא יבא לידי קרי, חשיב כלא שכיח.

דף לד ע"ב

יא) גמ', תפשוט דבעי רב פפא וכו'. הקשה הערוך לנר, דאמאי לא הקשה, דתפשוט ממתניתין דמקואות דמייתי לעיל (עמוד א), דנכרית שפלטה שכבת זרע מישראל, ואמאי מייתי מברייתא. ותירץ, על פי מה שכתבו התוס' בד"ה כי קמיבעיא, דהמקשה סבר דר' פפא בעי בין תוך ג' בין אחר ג', דהיינו לפי פירושה השני דר' פפא גופיה מפרש הסברא דדייגי ואכלי שקצים, דשייך בין תוך ג' בין לאחר ג', וכן מוכח מהא דשינה מלשון המשנה ולא קאמר "נכרית שפלטה" כדקתני במתניתין, משום דלישנא דפולטת ודאי איירי תוך ג' כמו בישראלית, ולהכי מייתי מברייתא דקתני נמי כלישנא דר' פפא, "שכבת זרע במעי וכו'", ומהא איכא להוכיח בין תוך ג' ובין לאחר ג'. ומשני דברייתא נמי איירא רק תוך ג', ורב פפא מיבעיא לאחר ג' דווקא.

יב) גמ', ישראל דדייגי במצות. הקשה הערוך לנר, איך אפשר דמשום דדייגי במצות מסריח אחר ג' ימים, הרי כל דין פולטת ילפינן ממה שצוה הקב"ה קודם מתן תורה לפרוש ג' ימים ולא יותר, והרי קודם מתן תורה לא דייגי במצות, ואם כן, היה אפשר שתפלוט ביום השלישי קודם נתינת התורה. ותירץ, המתן בסתר, דאף באותן ימים הוו דייגי משום מיעוט המצות שנצטוו במרה. אמנם הערוך לנר כתב שהוא דוחק. לכך תירץ, כיון דכתיב "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר וגו' ויחרד כל העם וגו'", הרי דחרדו לקראת מתן תורה מיד בהיות הבקר וחביל גופייהו מחמת אותה חרדה.

יג) גמ', עובדי כוכבים דלא דייגי במצוות לא חביל גופייהו ולא מסריח. כתב המאירי, דדוקא יום רביעי טמא, משום דיו שריבית עליו יום אחד.

יד) גמ', או דלמא כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו. כתבו התוס' בעבודה זרה (לא): בד"ה דאכלי, דמכל מקום, לענין להנצל מארס אין מועיל מה דחביל מחמת דדייגי במצות, כמו חביל דאכילת שקצים ורמשים שיש להם בתוך הגוף ומבטל ארס של נחש.

טו) גמ', לרבות מצורע למעינותיו. הרמב"ם (פ"ה ממשכב ומושב ה"ה) כתב, דדם טהרה שלה טמא כרוקה וכמימי רגליה, וכולן כמשקין טמאין. ועיין באור שמח (שם), מה שהקשה עליו מסוגיין, דמוכח דהוי מדאורייתא, ואם

צדוקי. וכתב המהרש"א (חידושי אגרות), דלפי זה לא אתי שפיר הלשון "שנשי צדוקים הן מתיראות, אלא משמע דאשתו קאי אאשת כהן גדול, והיתה אשת כהן גדול בקיאה בהם כמו ר' יוסי. וכן כתב הערוך לנר.

לב) גמ', ותיפוק ליה משום צינורא. כתב החזון איש (יורה דעה סימן קיט סקט"ו), דהכא לא הוה מצי לשנויי כשטבל, כדמשני לעיל, דמנא ידע כהן גדול. וכתב, דלעיל לא הוה מצי לשנויי דברגל איירי כדהכא. משום דלא הוה ליה למיסתם. עוד תירץ, דמתניתין לאחר חורבן בית המקדש נשנית, דליכא אסיפה ברגל. עוד תירץ, דאפשר דכותים אינם בכלל כל ישראל חברים, אף אי גירי אמת הן, כיון שעבדו עבודה זרה מתחילה.

לג) תוס' ד"ה ותיפוק ליה משום צינורא, דוקא לענין צינורא עשאוהו כזב וכו'. אמנם בחדושי הרמב"ן כתב, דחכמים גזרו עליהם שיהיו זבים לכל דבריהם, ובגדיהם יהיו מדרס לפרושין. ועיין בדבריו מה שיש להקשות על זה ומה שיישב.

דף לד ע"א

א) גמ', וטומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוינהו רבנן. ברש"י בביצה (יא:): בד"ה אף הפותח פירש, דכל ימות הרגל אישתרו כדי שלא לביישם. וברמב"ם (פי"א ממשכב ומושב ה"ט) ביאר, מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל, לפיכך הן נאמנין כל ימות הרגל בין על הקודש בין על התרומה. ועיין במהר"ן חיות שכתב טעמים נוספים.

ב) מתני', ודם טהרה של מצורעת. ביאר הרמב"ם (בפירוש המשניות פ"ד מ"ג), דהוא הדם אשר תראהו האשה היולדת אחר שבעה לזכר וי"ד לנקבה אם תהיה מצורעת. והחזון איש (יורה דעה סימן קכ סק"א) כתב, דיש ז' דרכים טהורים באשה, א. ראתה בלא הרגשה, כדאמרין לקמן (נז:). ב. ראתה בשפופרת, כדאמרין לעיל (כא:). ג. דם חימוד. ד. חוץ מאותם ד' מיני דמים. ה. דם טהור. ו. דם קושי בזיבה, כדאמרין לקמן (לו:). ז. דם של חתיכה, כדאמרין לעיל (כא:).

ג) רש"י ד"ה בית שמאי אומרים כרוקה, בתוה"ד, אפילו הכי רבנן גזרו עליה הואיל וטמאה היא גזרה לאחר ז' אטו תוך ז'. ובאליהו רבה (פ"ד מ"ג) כתב, דגזור אטו יולדת בזוב. וכתב, דלהכי מייתי סיפא דקתני "ומודים ביולדת בזוב", דמאי נפקא לן מיניה אם מודים בית שמאי, אלא על כרחך דנקט סיפא לגלויי ארישא, דמשום הכי סברי בית שמאי דיולדת מטמאה כרוקה וכמימי רגליה, משום גזירה דיולדת בזוב, ומטמא לח ואינו מטמא יבש דעבוד רבנן הכירא. וכן כתב הרש"ש (שם), דמשום הכי קתני הך סיפא.

ד) בא"ד, ואף על גב דגבי דם נכרית וכו' ואיכא הרחקה טובא הלכך טהרו את דמיה לגמרי להכירא וכו' אבל הכא אין כאן מדרבנן אלא דם וכו' דהכל יודעין. כתב המהרש"א, דאם כונת רש"י כמו שכתבו התוס' בד"ה ליטמא, לא הוה ליה לחלק אלא דבדם נכרית אתי לחלק בשל תורה מה שאין כן בדם יולדת דהכל יודעין. וכמו שכתבו התוס'. וכתב, דהא דלא ניחא לרש"י לפרש כתוס', משום דודאי בדם נכרית נמי שייך למימר דהכל יודעים דדם נכרית טהור הוא, אלא הא דהכל יודעין לא הוי סברא בין בנכרית ובין ביולדת, דאי לאו הכי, אמאי יש לחוש במטמא לח ויבש דעשיתו כשל תורה. לכך הוצרך רש"י לפרש, דהכי קאמר בדם נכרית דטמאו מגען ורוקן ומימי רגליהן ואיכא הרחקות טובא, לא איצטריך לן לדקדק עוד בהרחקה יתירא, אבל בדם יולדת דאין כאן גזירה אחרת מדרבנן, אלא הך גזירה דדם לחוד, לא רצו לבטל גזירתן ולטהר לגמרי, אלא דגזרו ושיירו בה להכירא, ולא חשו דלמא אתו לחלק גם בשל תורה, כיון דאיכא למימר דהכל יודעין.

ה) גמ', ולית להו לבית שמאי וכו' גזרו עליהן שיהי כזבין לכל דבריהם. כתב החכמת בצלאל, דבשלמא לבית הלל, אף דאינו מטמא אלא לח ולא יבש, מכל מקום, הן כזבים זכרים לכל דבריהם.

ו) גמ', כיון דעבדינן היכרא בדמה מידע ידע כרוקה ומימי רגליה דרבנן.

הדרגת הירומי

מסכת נדה דף לד – דף לה

ד בתמוז – ה' בתמוז התשע"ב

כן, אמאי פסק דמטמא מדרבנן. ועיין שם מה ששייב.

טז גמ', ובית שמאי נקבה מזכר לא אתיא. הקשה הערוך לנר, אי איצטריך למיכתב נקבה משום דלא אתיא מזכר, אמאי כתב קרא "זכר ונקבה" ליכתוב אדם, דזכר ונקבה בכלל, דכהאי גונא איתא לעיל (כח:), דפריך אדרשא דרב "מזכר עד נקבה תשלחו", למעט טומטום ואנדרוגינוס, הא איצטריך למי שיש לו טהרה במקוה, ומשני דאם כן, לכתוב קרא אדם, "זכר ונקבה" למה לי.

יז גמ', ואי בעית אימא אמרי לך בית שמאי האי לזכר מבעי ליה וכו'. כתב הערוך לנר, דהגמ' דאיצטריכא להאי אי בעית אימא, משום דהאי דמשני בית שמאי דפריך משום טומאה, הוי שינויי דחיקי.

יח רש"י ד"ה ואי בעית אימא, ולא גרסינן נקבה כל שהיא נקבה וכו' דאם כן, מעינות למצורע מנא להו. וכן ביאר בחידושי הריטב"א. (עיין לעיל דף לב: אות כב.) וכתב התוס' הרא"ש, דמשמע מדברי רש"י, דהך אי בעית אימא קאי אהה דאמרינן דבית שמאי שום טומאה פריך, ואתא למימר דלא פרכינן שום טומאה. אמנם כתב, דנראה דקאי ארישא דמילתא דמפרש ר' יצחק דטעמיה דבית הלל משום דדריש "לזכר" לרבות מצורע למעינותיו, ואהה קאמר דבית שמאי מוקמי לה לרבות קטן וקטנה, ולא מוקמי לה למעינות כלל, כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דלעיל (לב:), ומעינות נפקא להו מקרא אחרינא. וכן ביאר התוס' לעיל (לב.) בד"ה לנקבה. בדעת ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא.

יט גמ', אמר רבא תא שמע זאת תורת הזב וכו'. הקשה הערוך לנר, הא ודאי דאף ריש לקיש ידע להאי ברייתא, ואם כן, מאי מייתי לה מהכא. ותירץ, דרבא הוי סבירא ליה, דזב קטן יליף מ"לזכר" וכמו שפירש רש"י בד"ה מהו שתטמא, וכיון דהאי קרא ד"ולזכר" כתיב בזב בעל שתי ראיות, ממעטינן ראייה ראשונה מהיקש דשכבת זרע, אבל רבא פשיט מהברייתא, משום דיליף קטן מ"זאת תורת הזב", אם כן, איתקש קטן בהאי הקישא לזב לכל עניניו, ואפילו אי נימא דאיתקש נמי לשכבת זרע, מכל מקום, ילפינן מ"זאת תורת" לחומר, דקולא וחומר, לחומר אקשוינן. (ועיין באות הבאה).

כ רש"י ד"ה מהו שתטמא, שניה לא מיבעיא לן דהא מרבינן מלזכר כל שהוא זכר והתם תרתי ראיות כתיבי וכו'. כתב התוס' הרא"ש, דמשמע דאי הוי נפיק ליה קטן מ"זאת תורת הזב", לא קמיבעיא, דפשיטא ליה דמטמא, כיון דחדא ראייה כתיב בקרא. והקשה, דאם כן, מאי פשיט ליה רבא לרב יוסף מברייתא ד"זאת תורת הזב", הא איהו נמי פשיטא ליה דמאן דדריש קטן מהך קרא, דראיה ראשונה שלו מטמאה. ועוד הקשה, דאם כן, ריש לקיש מיבעיא ליה אליבא דבית שמאי והיינו דלא כהלכתא. לכך פירש, דמיבעיא ליה אליבא דבית הלל, והכי קאמר, מהו שתטמא, מי אמרינן דוקא זב בעל שתי ראיות הוא דמרבינן מ"זאת תורת הזב", אף דבקרא לא כתיב אלא זב פעם אחת, מכל מקום, קאי נמי זב בעל שתי ראיות, אבל בראיה אחת לחודא לא מרבינן קטן, כיון דאיתקש לבעל קרי, לא מטמא בראיה ראשונה כי היכי דשכבת זרע לא מטמא.

כא תוס' ד"ה מקום זיבה, אי נמי אף על גב דאינו מתעגל ויוצא וכו'. ביאר המורה"ם, דלהך שינויא לא מספקא לן אי הזוב מתעגל ויוצא או לא, דפשיטא ליה דאינו מתעגל, אלא עיקר הבעיא היתה כיון דמרבינן במצורע מקרא ד"לזכר" דכל שטמא בזב טמא במצורע כגון מעינותיו, הוא הדין דבכלל זה נתרבה נמי זוב כמו מעין, כיון דאשכחן בזב, דאית ליה לזוב טומאה חמורה כמו מעין.

כב בא"ד, שם. ביאר החזון איש (יורה דעה סימן קכ סק"ט), דקמבעיא ליה, אי הא דטימאה התורה את הזוב היינו טומאה מיוחדת על הזוב ואינה מכלל טומאת בעליה שיהיה זובו טמא, ולפי זה, אינו אלא במה שאמרה תורה בראיה שניה, או דלמא שהוא דין המעינות שטמאה התורה את כל

המתעגלין ואת הזוב מאינם מתעגלין, ולכן כל המטמאין מעינות מטמאין נמי את הזוב, ובראייה שניה טומאתו וטומאת זובו בהדי הדדי קא אתי.

דף לה ע"א

א גמ', לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כל שכן. הקשה הרמב"ן, אם כן, גבי שכבת זרע דכתב רחמנא דמטמא, לימא נמי, לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כל שכן. עוד הקשה, האיכא היסט, שהזוב גורם טומאת היסט והוא עצמו אינו מטמא בהיסט. ותירץ, דגבי שכבת זרע איכא למימר דמיעטיה רחמנא דלאו בר משכב ומושב הוא, ולית ביה אלא נגיעה בעלמא. וגבי היסט נמי תירץ, דאיכא למימר דמיעטיה רחמנא מדכתיב "והנושא אותם".

ב גמ', שם. ביאר החזון איש (יורה דעה סימן קכ סק"ג), דאף דרואה הוא ולא נוגע, מכל מקום, סלקא דעתך שהראיה היא הגורמת שיציאת הטיפה הועילה והביאה עליו את הטומאה. ומשני שעיר המשתלח יוכיח, דהיינו דכמו דמצינו בשעיר שאינו אלא תנאי המעשה, וטומאה מעלמא קאתי, הכי נמי יש לומר דאין הראייה אלא תנאי וטומאה מעלמא קאתי.

ג גמ', ומדאיצטריך קרא לרבווי בראיה שניה שמע מינה מקום זיבה לאו מעין הוא. ברש"י ד"ה ומדאיצטריך נמי גרס כגירסא שלפנינו, ופירש, דשמע מינה בראשונה דלאו מעין הוא, דאי מעין הוא ראשונה מטמאה שניה לא כל שכן, ומשמע מדבריו, דפשיטין דאין ראייה ראשונה של מצורע מטמאה, ומשום דמקום זיבה לאו מעין הוא. ובהמשך הביא גירסא אחרת, והקשה עליה. אמנם בחידושי הרמב"ן מפרש, דהכי קאמר דאי בזב גרידא הא לראייה ראשונה ולמעט לא איצטריך, דהא לא גרע משכבת זרע, ולשניה ולמשא נמי לא איצטריך, דהא עבדינן קל וחומר, אלא פשיטא דאיירי בזב ומצורע, ואי בשניה מי גרע מזב גרידא, אלא בראשונה ולטמויי במשא, ושמע מינה תרתי, חדא דראייה ראשונה של מצורע מטמאה במשא, ושמע מינה נמי דלאו משום דמעין הוא, דאם כן לא איצטריך רחמנא לרבווי הכא, דהא ממעינות נפקא. והקשה, דנימא דקרא איירי בראייה שניה כדפירש רש"י, ולא שמועינן דבראייה ראשונה אינה מטמאה, ומשום דלאו מעין הוא. ותירץ, דקמי שמיא ליכא ספיקא ולא איצטריך לאתווי קרא דלאו מעין הוא.

ד רש"י ד"ה אלא בזב מצורע, איצטריך דלא אתי בקל וחומר דלא גרמה לו טומאה שהרי מחמת נגעו וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן, כיון דאי לאו מצורע הוא נמי הוה מטמאין ליה, אם כן, איתא להאי קל וחומר. וכתב בחידושי הרשב"א, דלאו קושיא היא, דמכל מקום עכשיו אינו גורם.

ה תוס' ד"ה לאחרים, בתוה"ד, ובשאר טומאות דלאו משא כגון משכב ומושב אין לפרש וכו' דהא למצורע נמי גורם טומאה. כתב החזון איש (יורה דעה סימן קכ סק"ג), דכוונת התוס', דאין לומר דכיון דגורם לו טומאה אחרת אף דאין אנו דנין בה חשיב גורם, דאם כן, למצורע נמי גורם טומאה גבי משכב ומושב. והקשה, דהא לא איירי מצד קנסא דכיוון דגרם טומאה הוא עצמו טמא, אלא סברא היא דהגורם לאחרים ודאי אצורים בו הדברים הגורמים לטומאה.

ו תוס' ד"ה לעולם אימא לך וכו'. תימה וכו' דאי מעיין הוא למה לי קרא לטמא בזוב וכו'. כתבו המרש"א והמהר"ם, דהאי קשיא לא שייכא אלא לתירוץ הראשון שכתבו התוס' לעיל (לד:): בד"ה מקום זיבה. דלתירוץ השני לא שייך להקשות למה לי קרא לטמא בזב, דעד כאן לא מיבעיא לן אי הוה ליה דין מעיין במצורע, אלא משום דאשכחן דזב אית ליה טומאה חמורה בזב כמו ברוקו ומימי רגליו.

ז תוס' ד"ה אף ראייה, תימה אם כן לעיל מנליה לאוקמי קרא בדם טהרה של מצורעת הא איצטריך קרא לכדהכא. והקשה הגרע"א (בגליון הש"ס), מאי קושיא, הא יש לומר דהכי אמר אביי, דודאי הדין דמטמא אף אי לאו מעיין הוא, דאי אפשר לומר דאינו מטמא, דהא אקשיה רחמנא מצורע לזב

בשופעת ואין דם הטמא נסתם, והוי כדם נדה גמור.

(יז) גמ', **יולדת בזוב תוכיח**. ביאר **בחדושי הרשב"א**, דטעו במה שהודו להם בית שמאי ביולדת בזוב שהוא מטמא לח ויבש, דסברי דמדודו להו בשפורה, ואמרו לם בית שמאי, לא, אלא דוקא בשלא ספרה, הא ספרה הוא הדין והוא התשובה.

(יח) גמ', **ולוי אמר ב' מעיינות הן**. ביאר **החזון איש** (יורה דעה סימן קיט סק"ח), דיש לפרש, דלרב תלי ביציאת הדם לבית החיצון, ואם היציאה בימי טוהר, טהור. אף דנעקר בימי טומאה, וכן אם נעקר בסוף ימי טוהר ויצא לאחר ימי טוהר, טמא, וללוי הדין נאמר על המעיין, דהיינו מה שנעקר בימי טומאה טמא אף שיציאתו לבית החיצון בימי טוהר, והנעקר בימי טוהר מעיין טהור אף שיצא לאחר ימי טוהר, ולעולם גם ללוי מעין אחד הוא בעצמותו. וכן משמע **מהתוס' לקמן** (לו). **בד"ה הלכתא**, (בנמשך לעמוד ב').

(יט) גמ', **לרב רישא לקולא**. ביאר **בחדושי הריטב"א**, דלרב אף על פי ששופעת, אם טבלה טהורה והדם טהור. וכתב, דשמעינן מהכא, דאפילו לבית הלל ולמאן דאמר מעין אחד, כי אמרינן ביומי וטבילה תלה רחמנא הני מילי לענין הדם עצמו, אבל האשה אינה טמאה מחמתו כלל, דאי לא הכי מאי קולא איכא הכא.

(כ) תוס' ד"ה **איכא בינייהו שופעת**, איכא בינייהו טובא וכו' אלא דפשוט יותר נקט. כתב **המהרש"א**, דאף בשופעת אינו פשוט כל כך, דטפי פשוט בשפסקה, דהכי הוה סלקא דעתך דמקשה לאוקמא מתניתין כשפסקה, ובפסקה שפיר איכא בינייהו, לרב דאמר מעין אחד הוא, מטמא לח ויבש, וללוי דאמר דב' מעיינות הן, אינו מטמא. ואפשר דניחא ליה למימר בשופעת, כיוון דאיכא בינייהו ברישא ובסיפא, אבל בפסקה ליכא בינייהו אלא בתחילת לידה.

(כא) גמ', **קא סלקא דעתך דפסקה**. ביאר **בחדושי הרשב"א**, דמשום דקתני סתמא, משמע אפילו פסקה והוא הדין לשופעת.

(כב) גמ', **בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא היינו טעמא דמטמא לח ויבש**. ביאר **בחדושי הריטב"א**, משום דסבירא ליה דביומי וטבילה תלה רחמנא טהרה שלו כיון שהוא טמא תדיר, אלא ללוי הא מעין טהור הוא, ומה עסק לטבילה אצל דם. ואף שכתבו **התוס' לקמן** (לו). **בד"ה הלכתא**, (בנמשך לעמוד ב), דללוי הוא נמי בא מן המקור אלא שהתורה טהרתו, מכל מקום אין לתלות טהרתו בטבילה, כיון שהוא אינו גורם טבילה לעולם.

(כג) רש"י ד"ה **קא סלקא דעתך, בסוה"ד**, והתורה לא טהרתו לבית הלל אלא ביומי וטבילה. כתב **המהרש"א**, דרש"י פירש לפי המסקנא, אבל הכא ודאי המקשה לא אסיק אכתי אדעתיה דטעמא דבית הלל משום דביומי וטבילה תליא מילתא, דהא בתר הכי פריך אלא לרב מאי בינייהו. אמנם מכל מקום ניחא טפי לרב, כיון דאיכא סרך טומאה דהא חד מעין הוא אלא שהתורה טהרתו או ביומי גרידא, או ביומי וטבילה, אבל ללוי פריך דליכא סרך טומאה כלל, דהא ב' מעיינות הן.

(כד) תוס' ד"ה **בשופעת, בסוה"ד**, ויש לומר דכי איתשיל בתחילת לידה איתשיל. הקשה **המהרש"א**, הא אכתי מצינן לאשכוחי דבתחילת לידה בית הלל לקולא, כגון בפסקה וביולדת בזוב ולא ספרה. וכתב, דאף בהא יש לומר, דכי איתשיל בשופעת איתשיל ולא בפסקה, אי נמי ביולדת גרידא ולא ביולדת בזוב. אמנם **הרש"ש** כתב, דאין מקום לקושית המהרש"א כלל ועיין בדבריו.

(כה) גמ', **ובית הלל סברי ביומי וטבילה**. כתב **החזון איש** (יורה דעה סימן קכ סק"ז), דלכאורה נראה דהיא טמאה נדה בראייה זו, דכיון דלא טהרתו תורה הרי היא בכלל "ואשה כי תהיה זבה". אמנם עיין לעיל אות יח, **דהריטב"א בחדושי הוכיח**, דאינה נטמאת נדה בראייה זו.

(כו) רש"י ד"ה **אמאי מטמאה**, דהא ממקום טהור הוא בא והרי הוא כדם מגפתה וברוקה שמתמא לח משום מעין זוב ולא יבש. כתב **הרש"ש**, דהא

גמור ואם כן מוכח דמטמא, ובאמת יהיה מוכח מדסבירא להו לבית הלל ד"זכר" אייתר, דמקום זיבה מעין הוא, ולא צריך קרא. ו**בחדושי הרשב"א** (לעיל לד'): תירץ קושית התוס', דאיכא למילף תרוייהו מינה.

(ח) גמ', **ראה ראייה ראשונה בודקין אותו וכו' לא לקרבן**. ביאר **התוס' יום טוב** (בזבחים פ"ב מ"ב), דכיון דילפינן ראייה ראשונה משכבת זרע, דיו למילף לה לענין טומאה, אבל לקרבן דלא שייך בשכבת זרע לית לן למילף מיניה, ומשום הכי בודקין לקרבן אף בראייה ראשונה. והקשה **הרש"ש** (שם), דאי אמרת דיו, נימא דוקא לטומאת ערב, אבל להצטרף לשניה לטומאת משכב ומושב ולספירת נקיים לא יצטרף. לכך כתב, דעל כרחק צריך לומר דזב גמור איתקש. והקשה, דאם כן לקרבן נמי. וכתב, דיש ליישב בדוחק, דלהכי אהני דיו. עוד תירץ, דגבי קרבן דרשינן להדיא "והזב" חדא "וזוב" תרתי לזכר, דעד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס. עוד תירץ, דלהכי הטיל הכתוב מיעוטא ד"מבשרו" בין ראייה ראשונה לשניה, ללמד דלענין קרבן מיהא ממעטינן אפילו ראשונה. וכן כתב **בחידושי המהרי"ח** (שם).

(ט) גמ', **מכלל דתנא קמא מפני הטומאה קאמר**. כתבו **בחדושי הרשב"א והריטב"א**, דליכא למימר דר' הונא אתיא כר' אליעזר, משום דאף ר' אליעזר לא פליג בראשונה ובשניה, אלא בשלישית לחוד.

(י) תוס' ד"ה **מכלל, בתוה"ד**, וקשה הא בלאו מילתיה דרבי אליעזר הוה מצי למיפרך מודקתני במס' זבים בהדיא במילתיהו דרבנן גופייהו בשלישי אין בודקין אותו. ותירץ **בחידושי הר"ן**, דאי לאו מדר' אליעזר, הוה מפרשינן דתנא קמא הכי קאמר, ראייה ראשונה בודקין אותו מפני הקרבן, שניה בודקין אותו מפני הטומאה, אבל שלישיית אין בודקין לא לטומאה ולא לקרבן, דאפילו ראייה שניה ושלישית באונס חייב קרבן, וכי מיעט רחמנא "מבשרו" ולא מחמת אונסו, היינו עד ראייה שניה דלא הוחזק רואה ג' פעמים, אבל כל שהוחזק רואה ג' פעמים שוב אין צריך בדיקה, ולהכי מיייתי הא דקאמר ר' אליעזר מפני הקרבן, דמהא משמע דלתנא קמא לית ליה בדיקה לקרבן כלל.

(יא) גמ', **בשלישי אקשיה רחמנא לנקבה**. כתב **המהרש"א**, דאין לתמוה, אם כן מנליה לאוקי קרא ד"לנקבה" למעיינות דמצורע, דאיכא למימר דתרוייהו שמעת מינה. וכתב דמכל מקום **התוס' בד"ה אף ראייה הקשו שפיר**, כיון דהאי דרשא דאביי הוי מהא דאייתר קרא. (ועיין לעיל אות ז).

(יב) רש"י ד"ה **זב חדא וכו'**, כלומר עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס. כתב **המהרש"א**, דאינו מדוקדק, דהא למאי דקיימינן השתא לרב הונא, הא ראשונה מטמאה באונס טומאת ערב, אלא הכי הוה ליה למימר אינו מטמא באונס לחייב קרבן.

דף לה ע"ב

(יג) גמ', **שהוא עושה משכב ומושב**. כתב **הערוך לנר**, דחדא מהחומרות נקט, אבל ודאי איכא חומרות טובא לזב מבעל קרי, דזב בעל שתי ראיות מטמא אדם וכלים ומטמא במשא ובהיסט, וצריך ז' נקיים, וביאת מים חיים.

(יד) גמ', **ותסברא וכו' בראייה ראשונה בר משכב ומושב הוא**. ביאר **הנחלת יהושע**, דסלקא דעתך דמקשה דאתי כבית שמאי וכדאיתא **לקמן** (ע"ב), דמשכבות שאחר ראייה ראשונה, אם ראה ראייה שניה טמאין ודאי למפרע.

(טו) גמ', **אמר רב הונא זב דומה למי בצק וכו'**. כתב **בחדושי הרמב"ן** (לעיל כ"ב), דאף דהזוב והקרי שונים במהותם, מכל מקום, חשיבי כמין במינו. ו**הרשב"א בחדושו** (שם) כתב, דהם שני מינים מוחלקין לגמרי.

(טז) תוס' ד"ה **אי אתם, תימה מאי קסברי וכו' ויש לומר וכו'**. ו**בחדושי הרשב"א והריטב"א** תירצו, דבית שמאי השיבו לשיטתם, משום דסברהי דמעיינן אחד הוא וביומי לחוד תלה רחמנא, אבל בית הלל אליבא דרב סברי, דביומי וטבילה תלה רחמנא, ועל כן אין ללמוד דם שלפני טבילה מדם שלאחר טבילה, ולוי נמי דסבר דלבית הלל שתי מעיינות הן, מוקי מתניתין

הדרך היומיומית

מסכת נדה דף לה - דף לו

ה בתמוז - ו בתמוז התשע"ב

דכתב רש"י משום מעין הזב, לא קאי אדם מגפתה, אלא על רוקה.

דף לו ע"א

א) גמ', אלא ללוי דאמר שני מעינות הן וכו' במשהו סגיא. הקשה החכמת בצלאל בשם המהר"ם פישלס, הא מסקינן בסמוך דלוי סבר דימי לידה שאין רואה בהן עולין לספירת זיבתה, ואם כן, שמא הכא הך ברייתא איירא בגונא דרוצה לספור ימי לידה שאינה רואה בהן לז' נקיים. ותירץ, דעיקר קרא ד"דונה תטמא" גבי זכר כתיב, ואי אפשר שיהיה כל הז' נקיים בימי לידה, דהא יום הראשון דלידה אינו נקי, דקיימא לן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ועל כרחק יום ראשון דימי טוהר יהיה שביעי דנקיים, ואהכי פריך דבהפסק משהו סגי, ולמה לז' נקיים שלמים. ועיין בחכמת בצלאל מה שהקשה עליו.

ב) רש"י ד"ה בשלמא לרב, בתוה"ד, ודם לידה לא מפסיק כדתרצינן בפ"ד דם נדה לחוד ודם לידה לחוד. כתב החכמת בצלאל, דהא דנקט רש"י, הך תירוצא מגו תלתא תירוצי דמשנינן לעיל (י:). משום דלתירוצא דמשני התם, תני חדא, ולא תתני כלל הך בבא דשתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקתה, אין התחלה לקושית הש"ס כאן, ולהך שינויא דלידא יבשתא, יש לומר דרש"י סבר כשיטת הפוסקים דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

ג) גמ', הכי קאמר צריכה שתפסוק משהו וכו'. הקשה הגרע"א בגליון הש"ס, דלכאורה הך משהו אינו מובן, דהא על כרחק בלא ראתה כל ימי לידה, דאי לאו הכי הך ראייה גופא הוי הפסק בתוך ג' עונות, דדוקא בלידה אמרינן לעיל (י:), דם לידה לחוד, דהיינו מה שיוצא על ידי פתיחת הקבר דלידה, אבל מה שרואה בתוך ימי הלידה, כיון דממעין טמא אתי, פשיטא דמפסיק, דלא גרע מדם טוהר. וכן הקשה הרש"ש, על דברי רש"י ד"ה במשהו סגיא, דכתב, שתפסוק אחר ימי לידה משהו, דנימא נסתם הטמא. דמשמע דאי פסקה משהו בימי טוהר סגיא, אף דראתה בימי לידה. והחזון איש (יורה דעה סימן קכ סקכ"ד) ביאר, דאין הכי נמי צריכה להפסיק מלראות בכל ימי הטומאה, והא דקתני שתפסוק במשהו, היינו דבתחילת ימי הטוהר סגי במשהו, דכל דם שתראה לאחר מכן הוי ממעין טוהר.

ד) גמ', כיון דמעת לעת ליבא מפקידה לפקידה נמי ליבא. הקשה בחידושי הגרע"א, הא ושון היינו בית שמאי ובית הלל, וכדפירש רש"י בד"ה ושון. ולבית הלל דלא סבירא להו כלל מעת לעת, אלא דוקא מפקידה לפקידה, לא שייבא האי סברא (דכיון דמעת לעת וכו'). ועיין בחידושי הלכות שעמד בזוה.

ה) גמ', מפקידה לפקידה נמי לא גזרו בה רבנן. הקשה בחידושי הגרע"א, דלא בעינן להך סברא, דהא יש לומר בפשיטות דדיה שעתה משום דהוי ספק ספיקא, שמא בא הדם קודם המעת לעת, וכותלי בית הרחם העמידוהו, והיא טהורה דהוי דם טוהר, ואם תמצא לומר שלא בא קודם במעת לעת, דלמא בא עתה, ומשום הכי דיה שעתה.

ו) רש"י ד"ה ושון, שמאי והלל דפליגי במעת לעת. אמנם בחידושי הרמב"ן כתב, דקאי אפולגתא דר' מאיר ור' יוסי, בדין כל ימי עיבורן וימי מניקתן. וביאר החכמת בצלאל, דהרמב"ן לא רצה לפרש כרש"י, משום דאם כן, למאי דמשני בסמוך ללוי לחד תירוצא, "אנא דאמרי כתנא דשוין", פליגי בית שמאי ובית הלל על רבותיהם שמאי והלל, דברייתא דקתני "הלכו בית שמאי ובית הלל לשיטתם", סברה דלתרווייהו הוי מעין אחד, ולתנא דשוין, סברי שמאי והלל, דשני מעינות הן. ועיין מה שהאריך לבאר, אמאי לא פירש רש"י כרמב"ן.

ז) רש"י ד"ה והא ספרה, בתוה"ד, ותורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה ולבית שמאי טהור דביומי תליא רחמנא והא שלמו להו. הקשו המהרש"א והמהר"ם, כיון דבשופעת איירי מה מועיל יומי וטבילה. ותירץ המהר"ם, דרש"י אית ליה דמתרי טעמי פליגי בית הלל אבית שמאי, חדא, דסבירא

להו לאו מעין אחד הוא, וכיון דשופעת אפילו טבלה טמאה, ועוד, אפילו לדידכו דמעין אחד הוא, מכל מקום התורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה. ועיין במהרש"א מה שהאריך ליישב.

ח) בסוה"ד, ולהכי נקט יולדת נקבה דאי ילדה זכר אי אפשר לה לספור שבעה שלא תפסוק משהו לאחר הלידה. הקשה הרש"ש, דלכאורה מצי למימר, שכבר ספרה יום או יומיים קודם לידה, ובלידה יבישתא. ולדעת הרמב"ן, דסבירא ליה דדם לידה מיקרי דם קושי, ולפי מאי דמסקינן לקמן (לז:), דאין קושי סותר בזיבה, מצי לאשכוחי אפילו למאן דאמר אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. וכתב, דאולי יש לומר דיוולדת בזוב משמע דכשיוולדת היא עדיין בזובה בלא ספורים כלל.

ט) [בא"ד, שם. לכאורה לר' יוסי דסבירא ליה מקצת היום ככולו, וסבירא ליה דאם התחילה יום שביעי בטהרה, עולה לה לז' נקיים, משכחת שתספור שבעה ובאיך יום השביעי רואה ושופעת לאחר מכן, דהא הוי מעין טמא כיון שהתחיל בתוך ימי טומאת לידה. (נ.ו.)].

י) תוס' ד"ה שובע בתרא, ומכל מקום נראה דאשה דעלמא נמי לא סתרה וכו' דמסתברא דאין סתירה מועלת אלא בתוך החשבון. וכתב בחידושי הרשב"א, דמהרמב"ם (פ"ז מאיסורי ביאה ה"ח) לא משמע הכי, דהא כתב, דספרה שבעה נקיים ולא טבלה, ואחר כך ראתה דם, הרי זו טובלת ומותרת לבעלה מיד, שכל ימי טוהר אינן ראויין לא לנדה ולא לזיבה. דמשמע דוקא ביולדת, כיון שרואה בימים שאינן ראויין לנדה וזיבה, אבל זבה גרידתא סבירא ליה, שכיון שראויין לזיבה, סותר לגמרי.

דף לו ע"ב

יא) מתני', ר' יהושע אומר לילה ויום. ביאר התוס' הרא"ש, דבסברא פליגי על פי הבקיאים במעינות האשה.

יב) מתני', כלילי שבת ויומו. פירש רש"י ד"ה לילה ויום, דאם שפתה בחצי יום שלישי וילדה יום רביעי דשפתה מעת לעת אין זה שופי אלא אם כן שפתה לילה ויום שלאחר הלילה כלילי שבת ויומו. דהיינו דר' יהושע אתי למימר דבעינן לילה ויום ולא מהני ששפתה בחצי היום. ובעינן נמי דהיום יהיה לאחר הלילה, כלילי שבת ויומו. וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ד מ"ד), דבעינן שיקדם הלילה ליום. והקשה בחידושי הרשב"א, דאי ר' יהושע אתי לאשמועינן שתהא לילה קודמת ליום ולאפוקי מדר' אליעזר, הא כיון דקאמר ר' אליעזר מעת לעת, ופליגי עליה ר' יהושע ואמר "לילה ויום", על כרחק דוקא קתני לילה ואחר כך יום, ולמה לי למיתני "כלילי שבת ויומו". לכך פירש, דקא משמע לן, דבעינן תוספת קצת מן היום שלפניו ושלאחריו, כלילי שבת ויומו, דמוסיפין קצת מחול על הקודש.

יג) מתני', רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין קישוי יותר משתי שבתות. ביאר החזון איש (יורה דעה סימן קכא סקמ"ג), דרבי יוסי ור' שמעון נמי מודו לר' מאיר דשייך קושי מחמת הלידה ארבעים או חמישים יום קודם, אלא דילפי מקרא כדאיתא לקמן (לח:), דהתורה טיהרה דם קושי רק שבועיים קודם הלידה.

יד) רש"י ד"ה דיה חרשה, אבל קשתה שלשה בתוך י"א ימי זיבה בחדש השמיני ואפי' מקשה והולכת כל תשיעי הרי זו יולדת בזוב וכו'. הקשה החכמת בצלאל, דהוה ליה למינקט רבותא יתירה, דאפילו שנים בחדש השמיני ואחד בחודש התשיעי, נמי הוית יולדת בזוב, וכדאמרינן לקמן (לח:), וכדפירש רש"י (שם) בד"ה יולדת בזוב, הואיל ורוב זיבה בשמיני הואי.

טו) גמ', אמר רב נדה ליומא. ביאר בחידושי הרשב"א בשם רבינו יונה, דהטעם משום דקושי סותר יומו כשכבת זרע, כדאמרינן לקמן (לח:), ולהכי גזרו ביה טומאת ערב לרב, דלא לימרו שהוא עולה לספירת נקיים.

טז) רש"י ד"ה אמר רב, והכי קאמר המקשה ורואה דם בימי זיבה וכו' מיהו

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף לו - דף לז

ו בתמוז - ז בתמוז התשע"ב

גורם כלל.

(ה) **גמ'**, ולרבי אליעזר דאמר אף בשלישית וכו'. ביאר בחדושי הריטב"א, דאביי בעי למיפשט מרבי אליעזר, דאית ליה דבשלישית נמי בודקין אותו ואינו גורם, ואפילו הכי סותר ברביעית, ואף דרבנן פליגי עליה, מכל מקום לא פליגי אלא אהא דאמר דאף בשלישית בודקין אותו, אבל במאי דסבר דדבר שאינו גורם סותר, לא פליגי עליה, ומדרבי אליעזר נשמע לרבנן, ואמר ליה רבא דליכא למשמע מיניה לרבנן. (ועיין לקמן אות ז).

(ו) **גמ'**, לא לטמויה לההיא טיפה במשא. הקשה הערוך לנר, אם כן היכי תני בשלישית בודקין אותו, הא לענין שמטמא הטיפה במשא, גם בשלישית אין בודקין אותו, דהרי בשני ראיות נעשה זב, ואם כן, בשלישית מטמא הטיפה במשא גם באונס. ותירץ, דהא דבעי בדיקה בשלישית לר' אליעזר, משום קרבן, אבל ברביעית דכבר חייבין בקרבן, לא בעי בדיקה מפני טומאת הטיפה. (ז) **גמ'**, אמר אביי נקטינן אין קושי סותר בזיבה וכו'. ביאר בחדושי הריטב"א, דאביי קבלה קאמר, דודאי הכי נקטינן דלרבנן אינו סותר, ואי אשכחן סתם תנא דתני סותר, ר' אליעזר היא, ולא כדקא סלקא דעתך מעיקרא דמדור' אליעזר נשמע לרבנן.

(ח) **גמ'**, אין קושי סותר בזיבה. כתב הרמב"ם (פ"ז מאיסורי ביאה ה"י), דאינו סותר אפילו יומו, ועולה למנן ז' נקיים. וביאר המגיד משנה (שם), לפי שדם זה טהור גמור הוא, דבימי זיבה טהריה רחמנא לגמרי, וכדרשינן לעיל (לו), דם מחמת עצמה ולא מחמת ולד. אבל הראב"ד (שם) כתב, דאינו סותר ואינו עולה אותו יום לימי נקיים.

(ט) **רש"י** ד"ה אינה סותרת, אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה. משמע דאיירי הכא בלידה ממש. אמנם בחידושי הרשב"א פירש בשם רבינו חננאל, דאיירי הכא בקושי הסמוך ללידה, דבעיין דלעיל איפשיטא דאין קושי סותר בזיבה, ואביי ורבא פליגי מהו שיעלה אותו היום שראתה בחשבון הז' נקיים כאילו אותו דם אינו דם ועולה ליום נקי. וכתב, דהא דאמר רבא לקמן (עמוד ב), דבעינן נקיים מדם, היינו נקיים מדם שופי. והקשה הרשב"א, דלא הוה ליה לרבי מרינוס למנקט "לידה" אלא "קישוי". עוד הקשה, מהא דאמר אביי לקמן (עמוד ב), "מאי לאו נקיים מלידה", ואהדר ליה רבא "לא נקיים מדם", היכי סתמי לישנייהו, דקרו לדם קושי "לידה" ולדם שופי "דם". כיון דשניהם דמים ניהו, והוה להו למימר מאי לאו נקיים מדם לידה לא נקיים מדם שופי. עוד הקשה, דאם איתא דר' מרינוס בקושי דלידה מיירי, וקאמר דאין סותר, אם כן מאי קמביעיא ליה לרבא לעיל, הא תני ר' מרינוס שאינו סותר. והא ודאי ידע להאי ברייתא דקתני בה דאין קושי סותר, דהא מיפלג פליגי בה עם אביי. ואפילו תימא דלבתר הכי שמע לההיא ברייתא, מכל מקום, הוה ליה לתלמודא לאתויה ולימא "תניא נמי הכי ר' מרינוס אומר". ועיין מה שהקשה עוד על דבריו. ולכך פירש, דאיירי בלידה בעצמה, בלא ראיית דם בקישוי.

(י) **תוס'** ד"ה אביי אמר, בתוה"ד, קשה דהא על כרחך ר' אליעזר פליגי. כתב המהר"ם, דכוונתם אקרא דהברייתא השניה דמייתי רבא, דתניא מזוהב ולא מלידתה דאהה פליגי ר' אליעזר, דכיון דלדידיה מסתר נמי סתרה, כל שכן דאין עולה, כדאמרין לקמן (עמוד ב). אבל אברייתא קמייתא דמייתי רבא מקרא ד"ואחר מטהר" שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם, לא פליגי ר' אליעזר, דלדידיה אתי שפיר דאין עולה, ולא הוי טומאה מפסקת ביניהם, דהא מסתר נמי סתרה.

(יא) **תוס'** ד"ה רבא אמר אינה סותרת, ואם תאמר והא רבא סובר דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. ותירץ בחידושי הרשב"א, דאף דאיכא דם בפתיחת הקבר, דינו כדם קושי וכדאמרין לעיל (לו): דאין לך אונס גדול מולד, ולא דוקא במקשה קודם לידתה, אלא הוא הדין בדם הבא בשעת לידה ואפילו ילדה בשופי. ודם קושי הא אמרינן בסמוך דאינו סותר לרבנן. וכתב, דלדעת הראב"ד [שהובא לעיל באות ח], דדם קושי אינו סותר אפילו יומו, הכי נמי

באותו היום אסורה לשמש אבל לערב טובלת וכו'. וכן ביאר בחדושי הרשב"א. וכתב, דאין לפרש דבמקשה בימי נדה קאמר, דמדקאמר ר' יצחק המקשה אינה כלום, על כרחך קאי אדרב ושמואל, וקאמר דהמקשה שאמרתם לטמא אינה כלום, ואם איתא דרב ושמואל קאי אימי נדה, היכי קאמר ר' יצחק אינה כלום, הא אדרבה המקשה נדה גמורה היא. וכתב, דמכל מקום, אפילו במקשה בימי נדה מטהרי ליה מדאורייתא, ואינה אלא נדה ליומא מדבריהם. והוכיח מהא דאיתא בסמוך, דנגדיה רב אסי לשילא בר אבינא דעביד כרב, אלמא לקולא הוה עביד כוותיה דרב, דאי עביד כותיה להחמיר אף בימי זיבה לעשותה נדה ליומא למה ליה לרב אסי לצעורי. אמנם בחדושי הריטב"א כתב, דעד כאן לא טיהר רב בלילה, אלא בימי זיבה, אבל בימי נדה דלא איירי בהו אפשר דמודה דהוי נדה.

(יז) **רש"י** ד"ה כל שחל, כל שקשתה בשלישי אפילו שעה אחת בליל כניסת שלישי אפילו כל היום בשופי וכו'. כתב בחדושי הרמב"ן, דהא דנקט רש"י ליל כניסת שלישי, לאו משום דבעי חנניא לילה ויום כלילי שבת ויומו, דאם כן, היינו דר' יהושע, אלא משום דבעי כל יום שלישי בשופי. ובחדושי הרשב"א כתב, דיש מפרשים, דטעמא דחנניא משום דבעי לילה ויום כלילי שבת ויומו, וכו' יהושע, ועל כן כל שנכנס קישוייה בשלישי שלה אפילו שעה אחת. ועיין בדבריו דהוכיח מגמ' דלקמן (לו): דחנניא לא איירי מטעמא דר' יהושע. ולכך פירש נמי כרמב"ן.

(יח) **רש"י** ד"ה צנעיה, הסתר אותו דבר אמור לו שיחזור בו דטהור לגמרי. משמע מדברי רש"י דבסוף ימיו הדר ביה רב וטיהר לגמרי. אמנם בחדושי הרמב"ן והרשב"א כתבו, דלגבי שמואל הדר ביה, וחייש שמא תשפה, דאי סלקא דעתך דרב לקולא הדר ביה, אמאי גדייה רב אסי, ומאי האי דאמרין עבד עובדא כוותיה, הא חומרא בעלמא הוא דעבד.

דף לז ע"א

(א) **גמ'**, דבר הגורם סותר וכו'. פירש רש"י בד"ה דבר הגורם, לידי זיבה וכו'. אמנם בחדושי הרמב"ן כתב, דמלישנא דקאמר "דבר הגורם" ולא "דבר הגורם לידי זיבה", משמע דגורם לטומאת שבעה קאמר. (ועיין באות הבאה). (ב) **רש"י** ד"ה דבר הגורם, בתוה"ד, ואי קשיא והרי קרי וכו' ההיא לאו סתירה היא דחד יומא הא דסותר. הקשה בחידושי הרמב"ן, מהא דאמרין בסמוך, מה גרם לו קרוי יום אחד לפיכך סותר יום אחד, דמשמע להדיא דקרי חשיב סתירה ליומיה, ולא רק מפני שאין אותו יום נקי, כדמשמע מרש"י. לכך פירש, דקרי שמטמא יומו, סותר יומו, ולא משום דאין אותו היום עולה לשבעה נקיים, דהא מעיין אחד הוא ודינו שיעלה, אלא הא דאינו עולה לספירה דיומיה, דכיון דרואה אמר רחמנא דיסתור, ולכך הוצרכו לומר שסתירו כטומאתו, אבל קושי הא דמיביעיא לן, דיסתור, משום דמטמא בנדה, אבל משום טומאתו, אין דינו לסתור ואפילו יומו, שהרי עכשיו אינו מטמא בזיבה כלל, ואף שמטמא בימי נדה, מכל מקום, אין דינו לסתור ואפילו יומו, דדבר הגורם עכשיו סותר, ולא דבר שטהור עכשיו וגורם בזמן אחר.

(ג) **תוס'** ד"ה דבר הגורם סותר, ואם תאמר יולדת בזוב תוכיח וכו'. בחדושי הרשב"א תירץ, על פי מה שפירש רש"י בד"ה דבר הגורם, דסתירה דקרי לאו סתירה הוא, דחד יומא הוא דסותר. והיינו דאין זה סתירה, אלא משום דאין יכול לספור יום זה, דז' נקיים בעינן. והכי נמי גבי דם טוהר, לא חשיב סתירה, דהא אינה סותרת אלא ימים שאינם נקיים לה, והוי משום דאינו עולה לספירה ולא משום סתירה.

(ד) **גמ'**, אמר ליה אביי אונס בזיבה יוכיח וכו'. הקשה הערוך לנר, דאיכא למיפרך מה לאונס בזיבה, דאף שאינו גורם זיבה בראיה שניה ושלישית, מכל מקום, גורם בראיה ראשונה, כדאמרין לעיל (לה). דראיה ראשונה של זב מטמאה באונס, ומצטרף עם השניה לעשותו זב, תאמר בקושי שאינו

לקמן (לח). ד"ה הא קמשמע לך, משמע דלא הוי בקישוי. (א.י.ג.).

יח) רש"י ד"ה לפניו, יום אחד או שניים קודם ביאתו. צריך עיון, הכא לענין שופי, עד כמה תשפה מזה ומזה, ונאמר דהוי מחמת הולד. ובתוס' הרא"ש כתב, דמסתברא דר' חנינא אמתניתין דוקא קאי, ששפתה מעת לעת, אבל טפי לא מסתבר שיקדימו כל כך חיילות לפני המלך.

יט) [גמ', תנן קשתה שלשה ימים וכו' אילימא כדקתני וכו' אלא לאו וכו'. היינו דלטומאת זיבה וחייב קרבן בעינן ראייה בג' ימים, ופריך, אילימא כדקתני, שראתה ג' ימים בקושי ואחר כך שפתה, כדקתני סיפא ששפתה מן הצער ולא שפתה מן הדם, למה לי קישוי בג' ושופי, הא תרי בקושי וחד בשופי סגי, דהא לא שפתה מן הדם, אלא לאו קשתה שלשה ימים ושפתה מזה ומזה, ומשום הכי נקט שלשה, כיון דבעי שיהיה ג' ימי ראיית דם, דקתני עוד או שקשתה ב' ימים ושפתה יום אחד. ועלה קאי סיפא ששפתה מן הצער ולא מן הדם, ושפיר אית לה ג' ימי ראייה. (א.י.ג.). ועיין במהר"ם.

כ) רש"י ד"ה הא קא משמע לך דאף על גב, דקשתה בקצת שלישי ולא שפתה לילה ויום כלילי שבת ויומו וכו'. לכאורה משמע מדברי רש"י דטעמא דר' חנינא, משום דסבר כר' יהושע דבעינן לילה ויום כלילי שבת ויומו. והעיר המהר"ם, אמאי לא אמרינן לאפוקי מר' יהושע דאמר במתניתין זמן השופי הוא כלילי שבת ויומו, והכא לא שפתה לילה ויום כסדרן, ומדקאמר רק לאפוקי מחנניא בן אחי ר' יהושע, משמע דאיירי הכא ששפתה אחר כך עוד לילה ויום שלמים, דלחנניא אפילו בכהאי גונא טמאה, ומשום דסבירא ליה, כל היכא שיש קישוי בקצת יום שלישי שלה, אפילו שפתה אחר כך לילה ויום שלמים כליל שבת ויומו, זולת היום שלישי, אפילו הכי סבירא ליה דאין זו יולדת בוב. וכן משמע נמי מרש"י לעיל (לו): **בד"ה כל שחל.** (ועיין לעיל דף לו: אות יז).

כא) בסוה"ד, אלא לילה ושני חצאי יום. עיין במהרש"א שהגיה, דצריך לומר יום וב' חצאי לילה, דהא קשתה מקצת לילה דשלישי ואו שפתה מעת לעת, דהיינו יום שלישי ומקצת ליל שלישי ומקצת ליל רביעי. אבל הערוך לנר גורס כדלפנינו, ומפרש דדוקא נקט הכי, דהא קודם לכך בד"ה כדקתני כתב, דקשתה ג' ימים, ומקצת שלישי רביעי בשופי, והיינו דהתחיל השופי בסוף יום שלישי, ואם כן סגי למעת לעת בקצת יום רביעי, ושפיר דהוי לילה וב' חצאי יום.

כב) תוס' ד"ה ארבעים מיבניא, בתוה"ד, ובפרק אף על פי וכו' התם משום דלאו דוקא. אמנם התוס' בכתובות (ס). ד"ה רבי יהושע אומר כתבו, דהוה דוקא. ועיין שם מה שהוכיחו, וכתבו, דהא בכחוש והא בבריא.

אינו סותר אפילו יומו, אבל לדעת הרמב"ם (פ"ז מאיסורי ביאה ה"י) סותר מיהת יומו. וכתב הסדרי טהרה (יורה דעה סימן קצד סק"ב), דמהא דהתוס' לא תירצו כרשב"א, משמע דסברי דדם הבא בשעת לידה אינו דם קושי.

יב) גמ', ואביי אמר לך שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם. כתבו התוס' לעיל (לג). בד"ה רואה, (הנמשך לעמוד ב), דאף דרבא פליג על אביי וסבירא ליה, דהא דכתיב "ואחר תטהר" היינו שלא טומאה מפסקת ביניהם, ולא רק לענין זיבה כדקמהדר ליה אביי, מכל מקום, דוקא לענין טומאת לידה, שמשמאה ז' ועושה משכב ומושב כמו נדה, קאמר שלא תהא מפסקת, אבל קרי דאינו סותר אלא יום אחד, לא מפסיק.

יג) גמ', ואביי אמר לך תני חדא וכו'. הקשה בחידושי הריטב"א, הא תנא תני תרתי והיכי אמר אביי דליתני חדא. וביאר, דאביי אנגמריה סמיק, ואיהו קים ליה שאין זה מעיקר לשון הברייתא, אלא תוספת לשון אמוראים שהיו סוברין כרבא ופתרוה אמתניתין.

דף לו ע"ב

יד) גמ', דותה טמא לרבות את הלילות. ביאר המלבי"ם (ויקרא פרשת מצורע פרשה א אות יד), משום דכתיב "טמאה שבעת ימים כימי נדת וגו'" (ויקרא יב ב) סלקא דעתך אמינא דדוקא בימים, קמשמע לך דאפילו לילות. וילפינן מנדה שטמאה גם בלילות, וכן לענין שמשמאה את בועלה היינו כמו נדה, וכולהו נפקא לך מהא כתיב ברישיה דקרא "וטמאה", ומ"טמא" יתירא ילפינן לכל הני דיני מנדה.

טו) גמ', מה ימי נדה וכו' אף ימי לידה. פירש רש"י ד"ה אף ימי לידה, הואיל ודמו לנדה ואין ראויין לזיבה כדאמרינן וכו'. משמע מלשונו שפרשש הילפותא מדין במה מצינו, דאיכא למילף ימי לידה מימי נדה הואיל ודמו להדדי, במאי דלא חזר לימי זיבה. אבל בגליון הש"ס הביא מהרשב"א דגרסינן "הקיש ימי לידתה לימי נדתה". ובסמוך נמי אמרינן, על כרחך תקישנן הכתוב, משמע דהווי היקש. (ועיין באות הבאה).

טז) גמ', ורבא הא מני רבי אליעזר היא דאמר מסתר נמי סתרה. ביאר בחידושי הריטב"א, דכי היכי דאמר לעיל (עמוד א), דאונס בזיבה סותר אף שאין מביא לידי זיבה, וכן בכל דבר שאינו גורם סותר, הכי נמי הכא בלידה, אף שאינה גורמת סותרת, וכיון דסותרת ודאי דאינה עולה.

יז) [רש"י ד"ה אף ימי לידה, בתוה"ד, כדאמרינן ולא דמה מחמת ולד. לכאורה משמע מדבריו, דכל דם שרואה בשעת לידה, אפילו שלא על ידי קישוי, דינו כדם קושי, וכשיטת הרשב"א לעיל (בעמוד א). אמנם מרש"י

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ה"ב פט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>